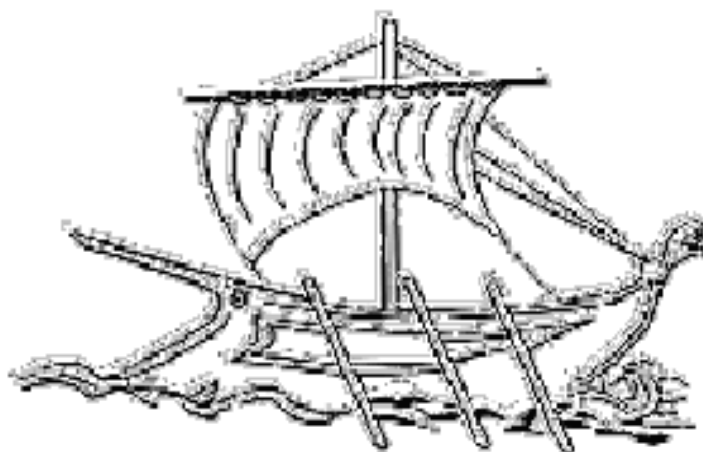

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΠΕΙΡΑΙΑ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ : *Ενοποιημένες Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις
με Ε.Γ.Λ.Σ. και Δ.Λ.Π.*

Σπουδαστής : Παπάζογλου Αβραάμ

Αριθμός Μητρώου: 14994

Επιβλέπων Καθηγητής: Συκιανάκης Νικόλαος

Αθήνα – Μάρτιος 2014

Πρόλογος – Ευχαριστίες

Η παρούσα μελέτη αποτελεί την πτυχιακή μου εργασία που εκπόνησα και κατέθεσα στα πλαίσια των σπουδών μου στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική του Α.Τ.Ε.Ι. Πειραιά και έχει ως αντικείμενο τη σύνταξη, ερμηνεία και ανάλυση των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, σύμφωνα με το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο και τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Συκιανάκη Νικόλαο, ο οποίος μου προσέφερε πολύτιμη βοήθεια για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας ως επιβλέπων καθηγητής.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την στήριξη σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

**Παπάζογλου Αβραάμ,
Μάρτιος 2014**

Περιεχόμενα

1	ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	5
1.1	Εισαγωγή.....	5
1.2	Ορισμοί και βασικές έννοιες.....	6
2	ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	8
2.1	Συμμετοχές σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα.....	8
2.2	Συμμετοχές σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης	9
2.2.1	Συγγενείς επιχειρήσεις και ουσιώδης επιρροή σύμφωνα με Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.....	10
2.2.2	Έλεγχος σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα	10
2.3	Υποκείμενες, υπόχρεες, απαλλασσόμενες και εξαιρούμενες επιχειρήσεις σε σύνταξη ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με το νόμο 2190/1920	11
2.3.1	Υποκείμενες σε ενοποίηση επιχειρήσεις	11
2.3.2	Επιχειρήσεις υπόχρεες σε κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων	12
2.3.3	Επιχειρήσεις απαλλασσόμενες από την υποχρέωση κατάρτισης ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων	13
2.3.4	Εξαίρεση ενοποίησης επιχειρήσεων	14
2.4	Παρουσίαση και εξαιρέσεις ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.....	15
3	Αποτίμηση συμμετοχών και χρεογράφων	16
3.1	Αποτίμηση συμμετοχών σύμφωνα με το Ε.Γ.Λ.Σ.....	16
3.1.1	Αποτίμηση συμμετοχών στο κόστος κτήσης	16
3.1.2	Αποτίμηση συμμετοχών στη χαμηλότερη τιμή μεταξύ τρέχουσας και τιμής κτήσεως.....	17
3.2	Αποτίμηση συμμετοχών σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.....	19
3.2.1	Αποτίμηση συμμετοχών με βάση την καθαρή θέση	20
4	Τρόπος κατάρτισης των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων	21
4.1	Τεχνικές ολικής ενοποίησης.....	21
4.1.1	Υπολογισμός κατεχόμενου κεφαλαίου.....	21

4.1.2	Απαλοιφή των συμμετοχών.....	22
4.1.3	Δικαιώματα μειοψηφίας και τρόπος υπολογισμού.....	23
4.1.4	Εξάλειψη συναλλαγών μεταξύ των εταιρειών του ομίλου.....	25
4.2	Η τεχνική της αναλογικής ενοποίησης.....	32
4.3	Η τιμή κτήσης της συμμετοχής σε σχέση με τη λογιστική της αξία.....	34
4.3.1	Η αξία κτήσης της συμμετοχής είναι μεγαλύτερη από τη λογιστική της αξία.....	34
4.3.2	Η αξία κτήσης της συμμετοχής είναι μικρότερη από τη λογιστική της αξία.....	37
4.4	Εξαγορές – συγχωνεύσεις.....	39
5	Έμμεσες συμμετοχές.....	41
6	Επισήμανση σημαντικών διαφορών μεταξύ Ε.Γ.Λ.Σ. και Δ.Λ.Π. σχετικά με τις ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις – Συμπεράσματα.....	44
	Βιβλιογραφία.....	46
	Σχετικοί Δικτυακοί Τόποι.....	46
	Παράρτημα.....	47

1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.1 Εισαγωγή

Οι οικονομικές συνθήκες που επικρατούν σήμερα στο διεθνή χώρο και την παγκόσμια αγορά, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια με την έξαρση της οικονομική κρίσης να επηρεάζει τις εγχώριες αλλά και παγκόσμιες αγορές, οι επιχειρήσεις αναζητούν τρόπους έτσι ώστε να εξασφαλίσουν την βιωσιμότητά τους, να αυξήσουν το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα και να επιτύχουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη κερδοφορία. Στην προσπάθεια αυτή οι μικρές επιχειρήσεις εξαγοράζονται από μεγαλύτερες, οι οποίες συνήθως δραστηριοποιούνται στον ίδιο κλάδο, δημιουργώντας ομίλους επιχειρήσεων με σκοπό την επίτευξη συγκριτικού πλεονεκτήματος όπως τη μαζική παραγωγή, την μείωση του κόστους, τη διαπραγματευτική ισχύ, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας καθώς και την επίτευξη οικονομιών κλίμακας. Επίσης πολλές επιχειρήσεις για να επιτύχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα επιλέγουν να δημιουργήσουν νέες επιχειρήσεις¹ ή να εξαγοράσουν άλλες, με σκοπό την κάθετη ολοκλήρωση προς τα πίσω², την κάθετη ολοκλήρωση προς τα εμπρός³, την συσχετισμένη διαφοροποίηση⁴ και την ασυσχέτιστη διαφοροποίηση⁵.

Ο όμιλος επιχειρήσεων αποτελείται από δύο ή περισσότερες νομικά ανεξάρτητες επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν οικονομικούς δεσμούς αφού η μία μπορεί να ελέγχει την άλλη ή τις άλλες επιχειρήσεις έχοντας πλειοψηφική συμμετοχή και αποτελείται από την ιθύνουσα ή μητρική ή ελέγχουσα εταιρεία⁶,

¹ θυγατρικές της εταιρείας του κλάδου στον οποίο ήδη δραστηριοποιούνται.

² Παραγωγή και προμήθεια πρώτων υλών στο βιομηχανικό κλάδο ή παραγωγή και εμπορία έτοιμων εμπορευμάτων στον εμπορικό κλάδο

³ Δημιουργία κέντρων διανομής και πώλησης των προϊόντων τους στις αγορές χωρίς να χρειάζονται μεσάζοντες που να προωθούν το αγαθό στην αγορά.

⁴ Συσχετισμένη διαφοροποίηση έχουμε όταν μία εταιρεία εξαγοράζει κάποια άλλη η οποία δραστηριοποιείται σε ίδιο κλάδο δραστηριότητας. Πχ μία εταιρεία παραγωγής λογισμικού Supply Chain Management (SCM) εξαγοράζει μία εταιρεία παραγωγής λογισμικού Enterprise Resource Planning (ERP)

⁵ Ασυσχέτιστη διαφοροποίηση έχουμε όταν μία εταιρεία εξαγοράζει μία άλλη η οποία δραστηριοποιείται σε διαφορετικό κλάδο δραστηριότητας, πχ μία εταιρεία πληροφορικής εξαγοράζει μία εταιρεία διαφημιστική, κάτι το οποίο μπορεί να γίνεται για λόγους επένδυσης πλεονάζοντος κεφαλαίου ή αποφυγής κινδύνου κορεσμού σε κάποιον συγκεκριμένο κλάδο.

⁶ Holding or parent company

καθώς και την ελεγχόμενη ή θυγατρική ή εξαρτημένη εταιρεία⁷. Οι επιχειρήσεις του ομίλου αποτελούν ανεξάρτητες οικονομικές οντότητες και εφαρμόζουν και δημοσιεύουν τις οικονομικές τους καταστάσεις όπως ορίζει η νομοθεσία. Οι εταιρείες του ομίλου πραγματοποιούν διάφορες οικονομικές συναλλαγές μεταξύ τους ή και με τρίτους εκτός ομίλου. Οι μεταξύ των εταιρειών του ομίλου συναλλαγές επηρεάζουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των εταιρειών μεμονωμένα, με αποτέλεσμα η δημοσίευση των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων να μην παρουσιάζει τη σωστή χρηματοοικονομική θέση του ομίλου. Η μελέτη των επιμέρους οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων του ομίλου μπορεί να οδηγήσει σε λανθασμένα συμπεράσματα για τους ενδιαφερόμενους⁸, με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις του ομίλου να πρέπει να αντιμετωπιστούν από οικονομική και μόνο άποψη σαν μία επιχείρηση.

Έτσι, προκύπτει η ανάγκη κατάρτισης ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων⁹, οι οποίες μπορούν να προσφέρουν αξιόπιστη και έγκυρη πληροφόρηση για την οικονομική κατάσταση του ομίλου. Βασική αρχή σύνταξης των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων είναι η απαλοιφή των μεταξύ των εταιρειών του ομίλου οικονομικές συναλλαγές. Το αποτέλεσμα από την εφαρμογή αυτής της αρχής είναι ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν την πραγματική περιουσία του ομίλου καθώς επίσης και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τις συναλλαγές με τις εκτός ομίλου επιχειρήσεις.

1.2 Ορισμοί και βασικές έννοιες

Όμιλος επιχειρήσεων είναι η μητρική και όλες οι άμεσες και έμμεσες θυγατρικές της (κάθετος όμιλος). Επίσης, οι επιχειρήσεις που έχουν τεθεί κάτω από ενιαία διεύθυνση ή τα διαχειριστικά, εποπτικά ή διοικητικά όργανά τους αποτελούνται κατά πλειοψηφία από τα ίδια πρόσωπα (οριζόντιος όμιλος).

⁷ Subsidiary

⁸ Επενδυτές, μετόχους, ανταγωνιστές, εργαζομένους στη εταιρεία ή σε άλλες εταιρείες του ίδιου κλάδου κλπ.

⁹ Consolidated financial statements

Μητρική είναι μία επιχείρηση η οποία έχει μία ή περισσότερες θυγατρικές. Η μητρική επιχείρηση λέγεται και αλλιώς ελέγχουσα, ιθύνουσα ή κυρίαρχη επιχείρηση.

Θυγατρική είναι μία επιχείρηση που ελέγχεται από μία ή περισσότερες άλλες επιχειρήσεις. Μία θυγατρική επιχείρηση μπορεί να έχει και τις δικές της θυγατρικές, να είναι δηλαδή η ίδια και μητρική. Η θυγατρική επιχείρηση λέγεται αλλιώς και ελεγχόμενη ή εξαρτημένη.

Έλεγχος είναι η δύναμη να κατευθύνεις την οικονομική και επιχειρηματική πολιτική μίας επιχείρησης, έτσι ώστε να αποκτήσεις τα οφέλη που απορρέουν από την οικονομική και επιχειρηματική πολιτική.

Συγγενής είναι μία επιχείρηση στην οποία η επενδύτρια επιχείρηση ασκεί ουσιώδη επιρροή και η οποία δεν είναι κοινοπραξία ή θυγατρική.

Κοινοπραξία είναι μία σύμβαση σύμφωνα με την οποία δύο ή περισσότερα μέρη αναλαμβάνουν μία οικονομική δραστηριότητα, η οποία υπόκεινται σε από κοινού έλεγχο.

Ουσιώδης επιρροή είναι η δυνατότητα να ασκείται συμμετοχή στις οικονομικές και λειτουργικές πολιτικές της επενδύμενης επιχείρησης χωρίς να ασκείται έλεγχος στις πολιτικές αυτές.

Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις είναι οι οικονομικές καταστάσεις ενός ομίλου επιχειρήσεων, οι οποίες παρουσιάζονται ενοποιημένες σαν να αφορούν μία επιχείρηση.

Δικαιώματα μειοψηφίας είναι το μέρος των ιδίων κεφαλαίων και των αποτελεσμάτων της θυγατρικής, τα οποία δεν ανήκουν στον όμιλο. Όταν τα δικαιώματα αυτά δεν αποτελούν μειοψηφία, τότε χρησιμοποιείται ο όρος «δικαιώματα τρίτων».

Εύλογη αξία¹⁰ είναι το ποσό με το οποίο ένα περιουσιακό στοιχείο θα μπορούσε να ανταλλαγεί ή μια υποχρέωση να διακανονιστεί μεταξύ δύο μερών που ενεργούν με τη θέλησή τους και με πλήρη γνώση των συνθηκών της αγοράς στα πλαίσια μιας συναλλαγής που γίνεται σε εμπορική βάση.

¹⁰ Μαρία Ροδοσθένους, (2011), **Σημειώσεις στη Διεθνή και Ευρωπαϊκή Λογιστική Πρακτική και τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα**, σελ 30

2 ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

2.1 Συμμετοχές σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα

Ο όρος Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα χρησιμοποιείται ανεπίσημα για να περιγράψει την ελληνική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένων αρχών και κανόνων, που αφορούν τις ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Τα σημαντικότερα πρότυπα είναι το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο και ο νόμος 2190/1920 σχετικά με τη λειτουργία των ανωνύμων εταιρειών όπως έχει κωδικοποιηθεί και ισχύει μέχρι σήμερα και ειδικότερα τα άρθρα 90 έως 103 περί ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων¹¹. Ενδεικτικά αναφέρουμε και άλλα ελληνικά λογιστικά πρότυπα, όπως το νόμο 3190/1955 περί εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, τον κώδικα φορολογικής απεικόνισης συναλλαγών, τον κώδικα του φόρου προστιθέμενης αξίας και τον κώδικα φορολογίας εισοδήματος.

Συμμετοχές, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία¹² και τα ελληνικά πρότυπα¹³, είναι οι κατεχόμενες από μία επιχείρηση μετοχές άλλων ανωνύμων εταιρειών, εταιρικών μεριδίων εταιριών περιορισμένης ευθύνης καθώς και οι εταιρικές μερίδες σε εταιρείες άλλων νομικών μορφών, υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει πρόθεση διαρκής κατοχής τους και δεν σκοπεύουν να πουληθούν και θα πρέπει να αντιπροσωπεύουν ποσοστό κεφαλαίου των εταιρειών που τα εξέδωσαν μεγαλύτερο του 10%.

Συνδεδεμένες επιχειρήσεις είναι εκείνες μεταξύ των οποίων υπάρχει σχέση μητρικής επιχείρησης προς θυγατρική, καθώς και οι θυγατρικές των συνδεδεμένων θυγατρικών της μητρικής. Η σχέση αυτή υπάρχει όταν πληρούνται οι κάτωθι προϋποθέσεις:

- Μία επιχείρηση (μητρική) κατέχει την πλειοψηφία του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου μιας άλλης επιχείρησης (θυγατρικής), έστω και αν

¹¹ Γεώργιου Στ. Αληφαντή, (2003), **Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις Νομοθεσία και Πρακτική**, 2^η έκδοση, εκδόσεις Πάμισος, σελ 10

¹² ν.2190/1920, άρ.42, παρ.5

¹³ περ. 10, παρ. 2.2.112 του Ε.Γ.Λ.Σ.

η πλειοψηφία αυτή προκύπτει ύστερα από υπολογισμό δικαιωμάτων και τίτλων που κατέχονται από τρίτους για λογαριασμό της μητρικής.

- Ελέγχει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου ύστερα από συμφωνία με άλλους μετόχους ή εταίρους αυτής της επιχείρησης (θυγατρικής).
- Η μητρική συμμετέχει στο κεφάλαιο της θυγατρικής και έχει το δικαίωμα είτε άμεσα είτε έμμεσα, να διορίζει ή να παύει την πλειοψηφία των μελών των οργάνων διοικήσεως της θυγατρικής.
- Η μητρική ασκεί δεσπόμενη επιρροή στη θυγατρική. Δεσπόμενη επιρροή υπάρχει όταν η μητρική κατέχει, άμεσα ή έμμεσα, δηλαδή μέσω τρίτων που ενεργούν για λογαριασμό της μητρικής, τουλάχιστον το 20% του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου της θυγατρικής και ταυτόχρονα ασκεί κυριαρχική επιρροή στη διοίκηση ή τη λειτουργία της θυγατρικής. Στον υπολογισμό για τα ποσοστά του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου προστίθενται και τα ποσοστά που κατέχονται στη θυγατρική μέσω άλλων θυγατρικών με έμμεση συμμετοχή.

2.2 Συμμετοχές σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα – Δ.Λ.Π. και τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης – Δ.Π.Χ.Π., καθώς και οι Διερμηνείες αυτών, είναι μία ενιαία δέσμη παγκόσμιων λογιστικών προτύπων η οποία βοηθάει σε παγκόσμιο επίπεδο να υπάρχει ομοιομορφία, αξιοπιστία και συγκρισιμότητα των οικονομικών καταστάσεων. Τα Δ.Λ.Π. και Δ.Π.Χ.Π. που ισχύουν σήμερα και αναφέρονται στις ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι:

- Δ.Λ.Π. 27 «Ενοποιημένες και ατομικές οικονομικές καταστάσεις».
- Δ.Λ.Π. 28 «Επενδύσεις σε συγγενείς επιχειρήσεις».
- Δ.Λ.Π. 31 «Συμμετοχές σε κοινοπραξίες».
- Δ.Π.Χ.Π. 3 «Ενοποιήσεις επιχειρήσεων»¹⁴.

¹⁴ Σε αντικατάσταση του Δ.Λ.Π. 22

- Δ.Π.Χ.Π. 10¹⁵ «Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις» (Καταργεί το Δ.Λ.Π. 27 με ισχύ από 01/01/2013 αλλά δεν έχει ακόμα υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση).

2.2.1 Συγγενείς επιχειρήσεις και ουσιώδης επιρροή σύμφωνα με Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

Συγγενής επιχείρηση, σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 28¹⁶ «Επενδύσεις σε συγγενείς επιχειρήσεις», είναι η επιχείρηση στην οποία η επενδύτρια επιχείρηση ασκεί ουσιώδη επιρροή και η οποία δεν είναι ούτε θυγατρική, ούτε κοινοπραξία. Η ουσιώδης επιρροή αποδεικνύεται στην περίπτωση που η επενδύτρια επιχείρηση κατέχει άμεσα ή έμμεσα, ποσοστό τουλάχιστον 20% των δικαιωμάτων ψήφου ή όταν κατέχει ποσοστό λιγότερο από το 20% των δικαιωμάτων ψήφου, τότε η ουσιώδης επιρροή τεκμαίρετε όταν πληρείται τουλάχιστον μία από τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- Συμμετοχή στις διαδικασίες χάραξης πολιτικής.
- Εκπροσώπηση στο διοικητικό συμβούλιο ή άλλο αντίστοιχο όργανο της συγγενούς επιχείρησης.
- Ανταλλαγή διευθυντικών και υψηλόβαθμων στελεχών.
- Ανταλλαγή ουσιαστικών τεχνικών πληροφοριών.
- Πραγματοποίηση σημαντικών συναλλαγών μεταξύ των δύο επιχειρήσεων.

2.2.2 Έλεγχος σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

¹⁵ Χατζησταυράκης Μ., (2012), **Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α.) International Financial Reporting Standards (IFRS), Β΄ Μέρος**, εκδόσεις Ινστιτούτο εκπαίδευσης Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, σελ 162

¹⁶ Grand Thornton, (2006), **Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης I.F.R.S., τόμος Β΄**, εκδόσεις Grand Thornton, Δ.Λ.Π. 28, σελ 677-678

Σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 27¹⁷ και την αρχή «η οικονομική ουσία πάνω από το νομικό τύπο», δεν προϋποθέτει την ύπαρξη κυριότητας για τον καθορισμό της σχέσης μητρικής - θυγατρικής¹⁸, αλλά το αν η μητρική ελέγχει τη θυγατρική. Έλεγχος, λοιπόν, θεωρείται ότι υπάρχει όταν ακόμα και αν η μητρική κατέχει λιγότερο από το ήμισυ των δικαιωμάτων ψήφου μιας επιχείρησης, στην περίπτωση που έχει:

- Δυνατότητα κατεύθυνσης της οικονομικής και επιχειρηματικής πολιτικής σύμφωνα με το καταστατικό ή με συμβατικό όρο.
- Δικαίωμα διορισμού ή παύσης των μελών του Δ.Σ.
- Δικαίωμα επηρεασμού της πλειοψηφίας στις συνεδριάσεις του Δ.Σ.
- Δυνατότητα ελέγχου δικαιωμάτων ψήφων περισσότερο από το ήμισυ, βάση συμφωνίας με άλλου επενδυτές.

2.3 Υποκείμενες, υπόχρεες, απαλλασσόμενες και εξαιρούμενες επιχειρήσεις σε σύνταξη ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με το νόμο 2190/1920

2.3.1 Υποκείμενες σε ενοποίηση επιχειρήσεις

Η μητρική επιχείρηση και όλες οι άμεσες ή έμμεσες θυγατρικές της είναι υποκείμενες σε ενοποίηση¹⁹, όταν η μητρική και μία ή περισσότερες θυγατρικές επιχειρήσεις έχουν τη μορφή της ανώνυμης εταιρείας, της εταιρείας περιορισμένης ευθύνης, ετερόρρυθμης κατά μετοχές, ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης στις οποίες όλοι οι απεριόριστα ευθυνόμενοι εταίροι είναι Α.Ε., Ε.Π.Ε., Ε.Ε. κατά μετοχές²⁰.

Σε ενοποίηση υπόκεινται και οι επιχειρήσεις που διέπονται από το ελληνικό δίκαιο εφόσον²¹:

¹⁷ Grand Thornton, (2006), **Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης I.F.R.S., τόμος Β΄**, εκδόσεις Grand Thornton, Δ.Λ.Π. 27, σελ 644-645

¹⁸ Κατοχή άνω του 50% της θυγατρικής

¹⁹ Άρθρο 90, ν.2190/1920

²⁰ Άρθρο 4, Π.Δ. 326/1994

²¹ Άρθρο 96,παρ. 1, ν. 2190/1920

- Η επιχείρηση αυτή, καθώς και μία ή περισσότερες επιχειρήσεις με τις οποίες δεν συνδέεται με σχέση μητρικής – θυγατρικής, έχουν τεθεί υπό ενιαία διεύθυνση κατόπιν σύμβασης που έχει συναφθεί με την πρώτη επιχείρηση ή σύμφωνα με τους όρους του καταστατικού τους, ή
- Τα διαχειριστικά, διοικητικά ή εποπτικά όργανα της επιχείρησης αυτής, καθώς και μίας ή περισσότερων επιχειρήσεων με τις οποίες δεν συνδέεται με σχέση μητρικής – θυγατρικής, αποτελούνται από τα ίδια πρόσωπα που ασκούν καθήκοντα κατά τη διάρκεια της χρήσης και μέχρι την κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

2.3.2 Επιχειρήσεις υπόχρεες σε κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων

Η επιχείρηση, η οποία είναι υπόχρεη στην κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων είναι η μητρική όταν υπάρχει σχέση μητρικής – θυγατρικής, η μητρική διέπεται από το ελληνικό δίκαιο²², μία ή περισσότερες εταιρείες από τη μητρική και τις θυγατρικές της να είναι Α.Ε., Ε.Π.Ε. ή ετερόρρυθμη κατά μετοχές, καθώς και το σύνολο των υποκείμενων σε ενοποίηση επιχειρήσεων, επί δύο συνεχείς χρήσεις, να υπερβαίνουν τα δύο από τα τρία παρακάτω κριτήρια.

- Σύνολο Ισολογισμού 3.700.000€, όπως αυτό προκύπτει από το άθροισμα των στοιχείων Α έως και Ε του ενεργητικού του υποδείγματος Ισολογισμού του Ε.Γ.Λ.Σ., δηλαδή δεν υπολογίζονται οι λογαριασμοί τάξεως.
- Κύκλος εργασιών 7.400.000€
- Μέσος όρος προσωπικού που απασχολήθηκε κατά τη διάρκεια της χρήσης 250 άτομα.

Σε περίπτωση που δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις έχουν τεθεί υπό ενιαία διοίκηση ή τα διαχειριστικά τους όργανα αποτελούνται στην πλειοψηφία

²² Άρθρο 90, παρ. 1, ν. 2190/1920

τους από τα ίδια πρόσωπα, την υποχρέωση για κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων έχει η μεγαλύτερη επιχείρηση, η οποία προκύπτει από το σύνολο του ενεργητικού της κάθε επιχείρησης από τις συγκρινόμενες, υπολογιζόμενο με βάση το άθροισμα των στοιχείων Α έως και Ε του ενεργητικού του υποδείγματος του Ε.Γ.Λ.Σ.

Σε κάθε περίπτωση οι μικρότερες επιχειρήσεις θα πρέπει να παρέχουν όλα τα απαραίτητα στοιχεία στις μεγαλύτερες για τη σύνταξη των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Ανεξάρτητα από τα παραπάνω κριτήρια, όλες οι εισηγμένες σε Χρηματιστήριο Αξιών που λειτουργεί στην Ελλάδα ή στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ανήκουν σε όμιλο επιχειρήσεων πρέπει να συντάσσουν ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

2.3.3 Επιχειρήσεις απαλλασσόμενες από την υποχρέωση κατάρτισης ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων

Σύμφωνα με το νόμο 2190/1920 καθορίζεται ποιες επιχειρήσεις απαλλάσσονται από τη σύνταξη ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Οι περιπτώσεις αυτές είναι οι εξής:

- Μητρικές ανώνυμες εταιρείες αμοιβαίων κεφαλαίων και επενδύσεων χαρτοφυλακίου εφόσον²³:
 - Κατά τη διάρκεια της χρήσης δεν είχε άμεση ή έμμεση ανάμειξη στη διοίκηση της θυγατρικής εταιρείας.
 - Δεν άσκησε το δικαίωμα ψήφου που συνδέεται με τη συμμετοχή κατά το διορισμό μέλους του διοικητικού, διαχειριστικού ή εποπτικού οργάνου της θυγατρικής κατά τη διάρκεια της χρήσης και των πέντε προηγούμενων χρήσεων.
 - Όταν η μητρική έχει χορηγήσει μόνο δάνεια στη θυγατρική.
- Μητρική εφόσον το σύνολο των υποκείμενων σε ενοποίηση εταιρειών δεν υπερβαίνει τα όρια σε δύο από τα τρία παρακάτω κριτήρια²⁴:

²³ Άρθρο 91, ν. 2190/1920

²⁴ Άρθρο 92, ν. 2190/1920

- Σύνολο Ισολογισμού 3.700.000€ όπως αυτό προκύπτει από την άθροιση των στοιχείων Α έως και Ε του ενεργητικού στο υπόδειγμα του Ισολογισμού του Ε.Γ.Λ.Σ.
- Κύκλος εργασιών 7.400.000€.
- Μέσος όρος προσωπικού που χρησιμοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της χρήσης 250 άτομα.
- Κάθε μητρική επιχείρηση που διέπεται από το ελληνικό δίκαιο και ταυτόχρονα είναι η ίδια θυγατρική επιχείρηση εφόσον η μητρική της διέπεται από το δίκαιο κράτους – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁵:
 - Όταν η αλλοδαπή κατέχει το 100% των μετοχών της.
 - Όταν η αλλοδαπή κατέχει το 90% των μετοχών και για τη μη σύνταξη συμφωνήσουν οι υπόλοιποι μέτοχοι.
- Όταν ποσοστό μετόχων ή εταίρων που αντιπροσωπεύουν το 10% τουλάχιστον της παραπάνω β' υποπερίπτωσης δεν έχουν ζητήσει το αργότερο έξι μήνες πριν από το τέλος της χρήσης, την κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων²⁶.
- Όταν η αλλοδαπή μητρική δεν διέπεται από το δίκαιο κράτους – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά καταρτίζει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τις αρχές που εφαρμόζουν τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁷.

2.3.4 Εξαίρεση ενοποίησης επιχειρήσεων

- Δυνητική εξαίρεση θυγατρικής από την ενοποίηση επειδή παρουσιάζει επουσιώδες ενδιαφέρον²⁸.
 - Όταν η μητρική δεν μπορεί να ασκήσει διοίκηση στη θυγατρική.
 - Όταν είναι δύσκολο να συγκεντρωθούν οι πληροφορίες για ενοποίηση.
 - Όταν σκοπός της μητρικής είναι να μεταβιβάσει τις μετοχές της θυγατρικής.

²⁵ Άρθρο 93, ν. 2190/1920

²⁶ Άρθρο 94, ν. 2190/1920

²⁷ Άρθρο 95, ν. 2190/1920

²⁸ Άρθρο 97, ν. 2190/1920

- Υποχρεωτική εξαίρεση θυγατρικής από την ενοποίηση λόγω πολύ διαφορετικών δραστηριοτήτων, όπως είναι ένας όμιλος εμπορικών, βιομηχανικών και παροχής υπηρεσιών επιχειρήσεων²⁹.
- Δυνητική εξαίρεση μητρικής που δεν ασκεί οποιαδήποτε εμπορική ή βιομηχανική δραστηριότητα ή όταν συμμετέχει τυπικά σε θυγατρική βάσει κοινής συμφωνίας με μία ή περισσότερες επιχειρήσεις που δεν συμπεριλαμβάνονται στην ενοποίηση. Στην περίπτωση αυτή, οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις της μητρικής που δεν περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, επισυνάπτονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις³⁰.

2.4 Παρουσίαση και εξαιρέσεις ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

Σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 27³¹, μία μητρική θα πρέπει να παρουσιάζει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων επενδυτικών αμοιβαίων κεφαλαίων, αμοιβαίων κεφαλαίων και σε συναφείς επιχειρήσεις συμπεριλαμβανομένων και των ασφαλιστικών κεφαλαίων. Μία θυγατρική δεν εξαιρείται από την ενοποίηση σε περίπτωση που οι δραστηριότητές της είναι διαφορετικές από της μητρικής ή του ομίλου.

Η μητρική μπορεί να εξαιρεθεί από την παρουσίαση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Η μητρική δεν είναι εισηγμένη σε κάποια χρηματιστηριακή αγορά.
- Η μητρική δε βρίσκεται σε στάδιο εισαγωγής σε χρηματιστηριακή αγορά.
- Η μητρική που είναι θυγατρική μιας άλλης μητρικής εφόσον έχει την έγκριση των μετόχων ή των εταίρων μειοψηφίας.
- Η μητρική είναι θυγατρική άλλης επιχείρησης και συντάσσει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τα Δ.Π.Χ.Π.

²⁹ Άρθρο 98, ν. 2190/1920

³⁰ Άρθρο 99, ν. 2190/1920

³¹ Grand Thornton, (2007), **Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης I.F.R.S. Εξειδικευμένα Θέματα**, εκδόσεις Grand Thornton, Δ.Λ.Π. 27, σελ 171

3 Αποτίμηση συμμετοχών και χρεογράφων

Οι συμμετοχές σύμφωνα με τον ορισμό που έχει δοθεί παραπάνω, καταχωρούνται με την αξία κτήσης στη χρέωση των κάτωθι λογαριασμών του Ε.Γ.Λ.Σ.:

- 18.00 Συμμετοχές σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις
- 18.01 Συμμετοχές σε λοιπές επιχειρήσεις

Οι μετοχές άλλων εταιρειών που αγοράζονται με σκοπό την πώλησή τους στο άμεσο μέλλον και όχι τη διαρκή κατοχή τους για επενδυτικούς σκοπούς, καθώς και όταν οι μετοχές μιας εταιρείας που αγοράζονται από μια άλλη είναι κάτω από το 10% του μετοχικού κεφαλαίου της αγοραζόμενης, τότε σύμφωνα με το Ε.Γ.Λ.Σ αυτά δεν είναι συμμετοχές, αλλά χρεόγραφα και καταχωρούνται στη χρέωση του κάτωθι λογαριασμού του Ε.Γ.Λ.Σ. 34 «Χρεόγραφα».

3.1 Αποτίμηση συμμετοχών σύμφωνα με το Ε.Γ.Λ.Σ.

3.1.1 Αποτίμηση συμμετοχών στο κόστος κτήσης

Αξία κτήσεως είναι το ποσό που δίδεται στην εταιρεία για αγορά της συμμετοχής, καθώς και η ονομαστική αξία των μετοχών που δίδονται χωρίς αντάλλαγμα. Σε αυτή την περίπτωση χρεώνεται ο λογαριασμός 18 «Συμμετοχές και λοιπές μακροπρόθεσμες απαιτήσεις» σε πίστωση του λογαριασμού 41.06 «Διαφορές από αναπροσαρμογή αξίας συμμετοχών και χρεογράφων»³². Τα έξοδα που βαρύνουν την αγορά συμμετοχών και χρεογράφων καταχωρούνται στο λογαριασμό 64.10.00 «Προμήθειες και λοιπά έξοδα αγοράς συμμετοχών και χρεογράφων».

Αν οι μετοχές έχουν αποκτηθεί σε διαφορετικές ημερομηνίες και με διαφορετικές τιμές τότε η αποτίμηση γίνεται:

- Με τη μέθοδο του μέσου σταθμικού κόστους

³² Ε.Γ.Λ.Σ. 2.2.112

- Με τη μέθοδο FIFO (First in First out)
- Με τη μέθοδο LIFO (Last in First out)

Όταν η επιχείρηση επιλέξει μία από τις παραπάνω μεθόδους για αποτίμηση, τότε θα πρέπει να εφαρμόζει αυτή τη μέθοδο πάγια από χρήση σε χρήση. Η μέθοδο αποτίμησης μπορεί να αλλάξει αρκεί η αλλαγή της μεθόδου να αναφέρεται στο προσάρτημα μαζί με την επίδραση της αλλαγής στα αποτελέσματα χρήσεως.

Το μειονέκτημα της μεθόδου αποτίμησης στο κόστος κτήσης είναι ότι βασίζεται σε ιστορικό κόστος και αγνοεί τις τρέχουσες αξίες, με αποτέλεσμα να μην πληροφορούνται σωστά οι ενδιαφερόμενοι για την αξία των συμμετοχών που θα εμφανίζονται στον ισολογισμό, καθώς ενδιαφέρονται να γνωρίζουν για την τρέχουσα αξία των συμμετοχών και την απόδοση της επένδυσης.

3.1.2 Αποτίμηση συμμετοχών στη χαμηλότερη τιμή μεταξύ τρέχουσας και τιμής κτήσεως

Οι συμμετοχές αποτιμώνται στην κατ' είδος χαμηλότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτήσης και της τρέχουσας τιμής³³. Τρέχουσα τιμή για τις εισηγμένες εταιρείες σε Χρηματιστήριο είναι ο μέσος όρος της χρηματιστηριακής τιμής της μετοχής του τελευταίου μήνα και για τις μη εισηγμένες εταιρείες είναι η λογιστική αξία των μετοχών όπως αυτή προκύπτει από τον τελευταίο ισολογισμό.

Όταν η τρέχουσα τιμή είναι χαμηλότερη της τιμής κτήσεως, τότε θα πρέπει να σχηματιστεί πρόβλεψη για υποτίμηση συμμετοχών ή χρεογράφων με χρώση του λογαριασμού 68.01 «Προβλέψεις για υποτίμηση συμμετοχών και χρεογράφων» σε πίστωση αντίστοιχων αντίθετων λογαριασμών προβλέψεων:

- 18.00.99 Προβλέψεις για υποτίμηση συμμετοχών σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις.

³³ Γεώργιου Στ. Αληφαντή, (2003), **Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις Νομοθεσία και Πρακτική**, 2^η έκδοση, εκδόσεις Πάμισος, σελ 28-29

- 18.01.99 Προβλέψεις για υποτίμηση συμμετοχών σε λοιπές επιχειρήσεις.
- 34.99 Προβλέψεις για υποτίμηση χρεογράφων.

Κατά τον υπολογισμό των προβλέψεων των επόμενων χρήσεων αναπροσαρμόζονται τα ποσά των προβλέψεων είτε σχηματίζοντας νέα πρόβλεψη με χρέωση του λογαριασμού 68, είτε αυξάνοντας την αξία της συμμετοχής με χρέωση του αντίστοιχου αντίθετου λογαριασμού 18 ή 34 και σε πίστωση του λογαριασμού 84.00 «Έσοδα από αχρησιμοποίητες προβλέψεις προηγούμενων χρήσεων» του Ε.Γ.Λ.Σ.

Παράδειγμα:

Η εταιρεία Μ έχει τις παρακάτω συμμετοχές καταχωρημένες στα βιβλία της:

- 18.00.00 Θήτα 100.000€
- 18.00.01 Άλφα 30.000€
- 18.00.02 Έψιλον 20.000€

Στις 31/12/2012 η αποτίμηση είναι Θήτα:120.000€, Άλφα: 28.000€ και Έψιλον: 20.100€. Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται οι χαμηλότερες αξίες κατ' είδος που θα πρέπει να απεικονίζουν τα βιβλία μας στις 31/12/2012.

Εταιρεία	Αξία Κτήσης	Τρέχουσα Αξία
Θήτα	100.000	120.000
Άλφα	30.000	28.000
Έψιλον	20.000	20.100

Η λογιστική εγγραφή που θα γίνει στις 31/12/2012 είναι η κάτωθι:

_____31/12/2012_____	Χρέωση	Πίστωση
68.01 Προβλέψεις για υποτίμηση συμμετοχών & χρεογράφων	2.000	
18.00.99.01 Προβλέψεις για υποτίμηση συμμετοχών σε Άλφα		2.000
Πρόβλεψη για υποτίμηση συμμετοχών 31/12/2012		

Έστω ότι στις 31/12/2013 η αποτίμηση είναι Θήτα: 123.000€, Άλφα: 31.000€ και Έψιλον: 16.000€. Αντίστοιχα, στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται οι χαμηλότερες αξίες κατ' είδος που θα πρέπει να απεικονίζουν τα βιβλία μας στις 31/12/2013.

Εταιρεία	Αξία Κτήσης	Τρέχουσα Αξία
Θήτα	100.000	123.000
Άλφα	30.000	31.000
Έψιλον	20.000	16.000

Οι λογιστικές εγγραφές θα είναι οι παρακάτω:

_____ 31/12/2013 _____	Χρέωση	Πίστωση
18.00.99.01 Προβλέψεις για υποτίμηση συμμετοχών σε Άλφα	2.000	
84.00.00 Μη χρησιμοποιηθείσα πρόβλεψη για υποτίμηση συμμετοχών σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις		2.000
Μη χρησιμοποιηθείσα πρόβλεψη 31/12/2013		
_____ 31/12/2013 _____		
68.01 Προβλέψεις για υποτίμηση συμμετοχών & χρεογράφων	4.000	
18.00.99.02 Προβλέψεις για υποτίμηση συμμετοχών Έψιλον		4.000
Πρόβλεψη για υποτίμηση συμμετοχών 31/12/2013		

3.2 Αποτίμηση συμμετοχών σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

Σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 27 όταν συντάσσονται οι ατομικές οικονομικές καταστάσεις εταιρείας που έχει συμμετοχές σε θυγατρικές αυτές θα απεικονίζονται:

- Στο κόστος κτήσης, το οποίο αποτελείται από τα μετρητά που καταβλήθηκαν ή την εύλογη αξία κάθε στοιχείου που μεταβιβάστηκε για την απόκτηση της συμμετοχής, καθώς και το ποσό των εξόδων που βαρύνουν άμεσα την εξαγορά.

- Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Δ.Λ.Π. 39 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Αναγνώριση και Αποτίμηση», για τα διαθέσιμα προς πώληση στοιχεία του ενεργητικού.

3.2.1 Αποτίμηση συμμετοχών με βάση την καθαρή θέση

Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, οι συμμετοχές στο κεφάλαιο μιας επιχείρησης καταχωρούνται λογιστικά στο κόστος κτήσης κατά το χρόνο απόκτησής τους και στο τέλος της κάθε χρήσης η αξία αυτή αναπροσαρμόζεται ανάλογα με τις μεταβολές που έχουν επέλθει στη λογιστική καθαρή θέση της επιχείρησης, καθώς και στο ποσοστό της συμμετοχής.

Ένα σημαντικό μειονέκτημα που προκύπτει κατά τη μέθοδο της καθαρής θέσης είναι ότι η επιχείρηση που κατέχει τις επενδύσεις, κατά την αποτίμηση στο τέλος της κάθε χρήσης, θα πρέπει να αυξάνει την αξία της συμμετοχής κάθε φορά που υπάρχει αύξηση στο Ίδια Κεφάλαια της επιχείρησης στην οποία συμμετέχει σε πίστωση των αποτελεσμάτων χρήσης. Με τον τρόπο αυτό θα έχουμε μείωση των ζημιών ή αύξηση των κερδών με ένα έσοδο το οποίο δεν ξέρουμε εάν και πότε θα έρθει στην εταιρεία. Αντίθετα αποτελέσματα θα έχουμε σε περίπτωση μείωσης της αξίας της καθαρής θέσης όπου τότε θα έχουμε μείωση της αξίας της συμμετοχής με χρέωση του λογαριασμού των αποτελεσμάτων χρήσης, άρα αντίστοιχη αύξηση της ζημιάς ή μείωσης του κέρδους.

Το σημαντικότερο πλεονέκτημα της εφαρμογής της μεθόδου της καθαρής θέσης είναι η δυνατότητα της συνεχούς παρακολούθησης της λογιστικής αξίας των συμμετοχών μιας επιχείρησης σε μια άλλη και η άμεση παρακολούθηση όλων των μεταβολών της. Ωστόσο η χρησιμότητα της παραπάνω πληροφορίας είναι αμφίβολη, δεδομένου ότι η εσωτερική λογιστική αξία των μετοχών μπορεί να μην συμπίπτει με την τρέχουσα χρηματιστηριακή τους αξία, για εισηγμένες στο Χρηματιστήριο ανώνυμες εταιρείες.

4 Τρόπος κατάρτισης των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις οι οποίες ενοποιούνται, σύμφωνα με το Ε.Γ.Λ.Σ., είναι ο ισολογισμός, τα αποτελέσματα χρήσης και το προσάρτημα, ενώ σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα είναι η κατάσταση οικονομικής θέσης (ισολογισμός), η κατάσταση συνολικών εσόδων (κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης), η κατάσταση ταμιακών ροών, η κατάσταση μεταβολών ιδίων κεφαλαίων και οι επεξηγηματικές σημειώσεις.

Οι οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να καταρτίζονται με σαφήνεια και να είναι νόμιμες, καθώς και να παρουσιάζουν την πραγματική εικόνα σε ότι αφορά την χρηματοοικονομική θέση και τα αποτελέσματα χρήσης, σε ότι αφορά το σύνολο των επιχειρήσεων που ενοποιούνται.

4.1 Τεχνικές ολικής ενοποίησης

Η ενοποίηση είναι μία λογιστική διαδικασία κατά την οποία θα πρέπει να ακολουθήσουμε συγκεκριμένα βήματα για να καταλήξουμε στην ενοποίηση των επιχειρήσεων του ομίλου.

4.1.1 Υπολογισμός κατεχόμενου κεφαλαίου

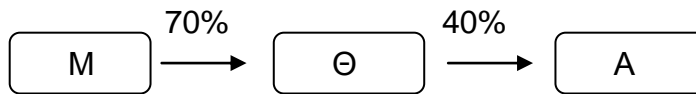
Ο πρώτος υπολογισμός που θα πρέπει να πραγματοποιηθεί είναι να υπολογιστεί το κατεχόμενο μετοχικό κεφάλαιο της επιχείρησης που κατέχει η ιθύνουσα επιχείρηση. Το μετοχικό κεφάλαιο μπορεί να είναι κοινών μετοχών ή προνομιούχων, καταβεβλημένο ή οφειλόμενο. Ο υπολογισμός είναι απλός όταν πρόκειται για άμεση συμμετοχή και γίνεται διαιρώντας την ονομαστική αξία των κατεχόμενων μετοχών προς τη συνολική αξία του μετοχικού κεφαλαίου.

Ονοματική αξία κατεχόμενων μετοχών

Συνολική αξία μετοχικού κεφαλαίου

Σε περίπτωση έμμεσης συμμετοχής ο υπολογισμός του κατεχόμενου κεφαλαίου θα γίνει πολλαπλασιάζοντας το ποσοστό της επένδυσης στην πρώτη θυγατρική με το ποσοστό σε συνέχεια της πρώτης θυγατρικής στην δεύτερη θυγατρική.

Παράδειγμα:

Το ποσοστό συμμετοχής της επιχείρησης M στην επιχείρηση A είναι $70\% \times 40\% = 28\%$.

Μία επιχείρηση, σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 27³⁴, μπορεί να κατέχει δυνητικά δικαιώματα αγοράς μετοχών, χρηματοοικονομικά μέσα ή ομολογιακά δάνεια που έχουν τη δυνατότητα να μετατραπούν σε κοινές μετοχές και να δώσουν έτσι στην επιχείρηση δικαιώματα ψήφου ή να μειώσουν τα δικαιώματα ψήφων άλλων μετόχων. Η ύπαρξη δυνητικών δικαιωμάτων ψήφου που έχουν τη δυνατότητα να μετατραπούν επί του παρόντος θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στον προσδιορισμό ελέγχου σε μία επένδυση αλλά δεν θα πρέπει να υπολογιστεί στο κατεχόμενο μετοχικό κεφάλαιο κατά τη διαδικασία της ενοποίησης. Τα δυνητικά δικαιώματα ψήφου, τα οποία δεν μπορούν να εξασκηθούν επί του παρόντος, δεν λαμβάνονται υπόψη ούτε στον υπολογισμό ελέγχου σε μία επένδυση ούτε στον υπολογισμό του κατεχόμενου μετοχικού κεφαλαίου.

4.1.2 Απαλοιφή των συμμετοχών

³⁴ Grand Thornton, (2006), **Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης I.F.R.S., τόμος Β΄**, εκδόσεις Grand Thornton, Δ.Λ.Π. 27, σελ 647-648

Η απαλοιφή της συμμετοχής της μητρικής πραγματοποιείται με τα ίδια κεφάλαια της θυγατρικής με το ποσοστό που αντιστοιχεί στη μητρική. Σε κάθε περίπτωση χρεώνεται το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της θυγατρικής σε πίστωση των συμμετοχών της μητρικής. Η συγκεκριμένη λογιστική εγγραφή πραγματοποιείται κάθε χρόνο κατά τη διαδικασία της ενοποίησης με τα ίδια ποσά της πρώτης ενοποίησης, υπό την προϋπόθεση ότι το ποσοστό του κατεχόμενου κεφαλαίου παραμένει αμετάβλητο³⁵.

4.1.3 Δικαιώματα μειοψηφίας και τρόπος υπολογισμού

Τα ποσά των ιδίων κεφαλαίων που αναλογούν στις μετοχές των ενοποιούμενων θυγατρικών επιχειρήσεων, που κατέχονται από τρίτους προς τις ενοποιούμενες επιχειρήσεις, εμφανίζονται στον ενοποιημένο ισολογισμό στα ίδια κεφάλαια του ομίλου, σε ξεχωριστό λογαριασμό από το μετοχικό κεφάλαιο που αφορά το κεφάλαιο της μητρικής του ομίλου. Τα δικαιώματα μειοψηφίας εμφανίζονται στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και με τον τίτλο μη ελέγχουσες συμμετοχές. Τα κέρδη ή οι ζημιές που αναλογούν στα δικαιώματα μειοψηφίας, εμφανίζονται στο τέλος του ενοποιημένου λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης σε ιδιαίτερο λογαριασμό με τίτλο «αναλογία μετοχών μειοψηφίας».

Παράδειγμα:

Έστω ότι η εταιρεία Μ είναι η μητρική εταιρεία με συμμετοχή στη εταιρεία Θ, η οποία είναι η θυγατρική της με ποσοστό συμμετοχής 50%. Παρακάτω δίνονται οι ισολογισμοί των δύο εταιρειών μεμονωμένα, να συνταχθεί ο ενοποιημένος ισολογισμός. (τα ποσά είναι σε χιλ. €)

³⁵ Άρθρο 103, παρ. 2, ν. 2190/1920

Ισολογισμός εταιρείας Μ στις 31/12/2010

Πάγια	100	Μετοχικό κεφάλαιο	100
Συμμετοχές	40	Αποθεματικά	60
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	90	Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	40
<u>Διαθέσιμα</u>	<u>50</u>	<u>Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις</u>	<u>80</u>
Σύνολο Ενεργητικού	280	Σύνολο Παθητικού	280

Ισολογισμός εταιρείας Θ στις 31/12/2010

Πάγια	80	Μετοχικό κεφάλαιο	60
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	50	Αποθεματικά	20
<u>Διαθέσιμα</u>	<u>40</u>	Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	30
		<u>Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις</u>	<u>60</u>
Σύνολο Ενεργητικού	170	Σύνολο Παθητικού	170

Η εταιρεία Μ που είναι και η μητρική εταιρεία θα προβεί στις κάτωθι εγγραφές, όχι στα δικά της λογιστικά βιβλία, αλλά σε ξεχωριστό βιβλίο ενοποίησης:

Πρώτα θα υπολογίσουμε το κατεχόμενο κεφάλαιο της Μ και τα δικαιώματα μειοψηφίας και εν συνεχεία θα προχωρήσουμε στην απαλοιφή των συμμετοχών της Μ με τα ίδια κεφάλαια της Θ.

$I.K. (\Theta) = M.K. (\Theta) + \text{Αποθεματικά} (\Theta)$, άρα $I.K. (\Theta) = 60 + 20 = 80$

ποσοστό συμμετοχής Μ 50% \times 80 = 40, άρα 80 τα ίδια κεφάλαια της Θ μείον 40 το κατεχόμενο κεφάλαιο από την Μ, οπότε βρίσκουμε ότι τα δικαιώματα μειοψηφίας είναι 40.

_____ 31/12/2010 _____	Χρέωση	Πίστωση
Μετοχικό Κεφάλαιο της Θ	60	
Αποθεματικά της Θ	20	
		Συμμετοχές της Μ 40
		Δικαιώματα Μειοψηφίας 40
Ενοποίηση εταιρειών με 31/12/2010		

Ακολουθεί ο ενοποιημένος ισολογισμός του ομίλου με την μέθοδο της ολικής ενοποίησης.

Ενοποιημένος Ισολογισμός εταιριών Μ και Θ στις 31/12/2010

Πάγια	180	Μετοχικό κεφάλαιο	100
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	140	Αποθεματικά	60
<u>Διαθέσιμα</u>	<u>90</u>	Δικαιώματα Μειοψηφίας	40
		Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	70
		<u>Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις</u>	<u>140</u>
Σύνολο Ενεργητικού	410	Σύνολο Παθητικού	410

Σε περίπτωση που το κόστος συμμετοχής δεν ισούται με τη λογιστική αξία της θυγατρικής επιχείρησης (όπως στο παραπάνω παράδειγμα), τότε οι χρεωστικές διαφορές ενοποίησης που προκύπτουν εμφανίζονται στο λογαριασμό «λοιπές ασώματες ακινητοποιήσεις» του πάγιου ενεργητικού του ενοποιημένου ισολογισμού και αποσβένονται ή εφάπαξ ή ισόποσα και τμηματικά έως και πέντε έτη. Επίσης να αναφέρουμε ότι οι χρεωστικές διαφορές ενοποίησης δύναται να αφαιρεθούν απ' ευθείας από τα αποθεματικά του ενοποιημένου ισολογισμού. Αν οι διαφορές ενοποίησης είναι πιστωτικές τότε εμφανίζονται στα ίδια κεφάλαια του ενοποιημένου ισολογισμού.

4.1.4 Εξάλειψη συναλλαγών μεταξύ των εταιριών του ομίλου

Τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού που παρουσιάζονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις αποτελούν το άθροισμα των επιμέρους ποσών των αντίστοιχων λογαριασμών των ατομικών οικονομικών καταστάσεων. Αντίστοιχα τα έσοδα και τα έξοδα αποτελούν το άθροισμα των αποτελεσμάτων χρήσεως της μητρικής και των θυγατρικών της³⁶. Θα πρέπει πρώτα όμως να έχουν εξαλειφθεί όλες οι συναλλαγές που έχουν

³⁶ Grand Thornton, (2006), **Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης I.F.R.S., τόμος Β΄**, εκδόσεις Grand Thornton, Δ.Λ.Π. 27, σελ 653-654

πραγματοποιηθεί μεταξύ των εταιρειών του ομίλου και τα μη πραγματοποιηθέντα κέρδη. Τα μη πραγματοποιηθέντα κέρδη που έχουν αναγνωριστεί στα αποτελέσματα χρήσεως της θυγατρικής υπάρχει περίπτωση να επηρεάσουν και τα δικαιώματα μειοψηφίας σε περίπτωση που τα κέρδη αυτά μείνουν στην εταιρεία για επένδυση και μεταφερθούν στο λογαριασμό «κέρδη εις νέο» των «ιδίων κεφαλαίων» της θυγατρικής.

Είναι λογικό κατά τη λειτουργία ενός ομίλου να υπάρχουν πολλές συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων που βρίσκονται εντός του ομίλου. Με αυτό τον τρόπο δημιουργούνται απαιτήσεις από τη μία μεριά και υποχρεώσεις από την αντίθετη. Κατά τη διαδικασία της ενοποίησης αυτές οι απαιτήσεις – υποχρεώσεις πρέπει να συμψηφίζονται μεταξύ τους ώστε να μην εμφανίζονται στον ενοποιημένο ισολογισμό και να έχουμε την πραγματική εικόνα του ομίλου.

Μία τέτοια συναλλαγή μπορεί να είναι η πώληση εμπορευμάτων από τη μητρική στη θυγατρική, όπου η μητρική θα δημιουργήσει μία απαίτηση έναντι της θυγατρικής με χρέωση του λογαριασμού πελάτες και πίστωση του αντίστοιχου λογαριασμού του περιουσιακού στοιχείου που πουλήθηκε (π.χ. εμπόρευμα, πάγιο), η θυγατρική αντίστοιχα μία υποχρέωση έναντι της μητρικής με πίστωση του λογαριασμού προμηθευτές σε χρέωση του αντίστοιχου λογαριασμού του περιουσιακού στοιχείου που αγοράσθηκε. Κατά τη διαδικασία των εγγραφών της ενοποίησης θα συμψηφισθούν μεταξύ τους αυτά τα ποσά και θα κλείσουν.

Οι πιο συνηθισμένοι λογαριασμοί του Ε.Γ.Λ.Σ. που συναντάμε και αφορούν απαιτήσεις – υποχρεώσεις μεταξύ συνδεδεμένων επιχειρήσεων είναι οι κάτωθι:

- 18.02 Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις κατά συνδεδεμένων επιχειρήσεων σε €.
- 18.03 Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις κατά συνδεδεμένων επιχειρήσεων σε ξένο νόμισμα.
- 18.04 Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις κατά λοιπών συμμετοχικού ενδιαφέροντος επιχειρήσεων σε €.
- 18.05 Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις κατά λοιπών συμμετοχικού ενδιαφέροντος επιχειρήσεων σε ξένο νόμισμα.

- 33.11 Βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις κατά συνδεδεμένων επιχειρήσεων σε €.
- 33.12 Βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις κατά συνδεδεμένων επιχειρήσεων σε ξένο νόμισμα.
- 45.14 Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις προς συνδεδεμένες επιχειρήσεις σε €.
- 45.15 Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις προς συνδεδεμένες επιχειρήσεις σε ξένο νόμισμα.
- 45.16 Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις προς λοιπές συμμετοχικού ενδιαφέροντος επιχειρήσεις σε €.
- 45.17 Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις προς λοιπές συμμετοχικού ενδιαφέροντος επιχειρήσεις σε ξένο νόμισμα.

Άλλες συναλλαγές μεταξύ εταιρειών του ομίλου, μπορεί να είναι η έκδοση ομολογιακού δανείου από τη μία εταιρεία και η αγορά των ομολογιών αντίστοιχα από την άλλη, η χορήγηση προκαταβολής συνηθέστερα από τη μητρική στη θυγατρική για ταμιακή διευκόλυνση.

Αντίστοιχα θα πρέπει να απαλείφονται από τους ενοποιημένους λογαριασμούς αποτελεσμάτων χρήσης τα έσοδα και τα έξοδα τα οποία προέρχονται από συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων που υπόκεινται στην ενοποίηση.

Παράδειγμα ενοποίησης:

Έστω ότι η εταιρεία Μ είναι η μητρική εταιρεία με συμμετοχή στη εταιρεία Θ, η οποία είναι η θυγατρική της με ποσοστό συμμετοχής 100%. Παρακάτω δίνονται οι ισολογισμοί και οι καταστάσεις αποτελεσμάτων χρήσης των δύο εταιρειών μεμονωμένα. Να συνταχθεί ο ενοποιημένος ισολογισμός και η ενοποιημένη κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης 2010 και χρήσης 2011. (τα ποσά είναι σε χιλ. €)

Ισολογισμός εταιρείας Μ στις 31/12/2010

Πάγια	100	Μετοχικό κεφάλαιο	100
Συμμετοχές	80	<u>Αποθεματικά</u>	<u>120</u>
Αποθέματα	90	Ίδια Κεφάλαια	220
Πελάτες	50	Προμηθευτές	50
Απαιτήσεις Συνδεδεμένων	60	Γραμμάτια Πληρωτέα	40
Χρεόγραφα (Ομολογίες Θ)	20	Ομολογιακό Δάνειο	50
<u>Διαθέσιμα</u>	<u>50</u>	<u>Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις</u>	<u>90</u>
Σύνολο Ενεργητικού	450	Σύνολο Παθητικού	450

Ισολογισμός εταιρείας Θ στις 31/12/2010

Πάγια	80	Μετοχικό κεφάλαιο	60
Αποθέματα	50	<u>Αποθεματικά</u>	<u>20</u>
Πελάτες	30	Ίδια Κεφάλαια	80
<u>Διαθέσιμα</u>	<u>40</u>	Προμηθευτές	10
		Υποχρεώσεις Συνδεδεμένων	60
		Ομολογιακό Δάνειο	30
		<u>Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις</u>	<u>20</u>
Σύνολο Ενεργητικού	200	Σύνολο Παθητικού	200

Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης 2010	Μητρική	Θυγατρική	Ενοποιημένη Κ.Α.Χ. 2010
Πωλήσεις	40	20	60
Κόστος Πωληθέντων	(30)	(15)	(45)
Μεικτό κέρδος	10	5	15
Διάφορα έξοδα	(4)	(2)	(6)
Κέρδος χρήσης	6	3	9

Το ποσοστό συμμετοχής της «Μ» στη «Θ» είναι 100% άρα δεν έχουμε δικαιώματα μειοψηφίας και το ποσό συμμετοχής της «Μ» ισούται με τα ίδια κεφάλαια της «Θ» άρα δεν έχουμε και διαφορές ενοποίησης. Οι λογιστικές εγγραφές είναι οι κάτωθι:

_____ 31/12/2010 _____	Χρέωση	Πίστωση
Μετοχικό Κεφάλαιο της Θ	60	
Αποθεματικά της Θ	20	
Συμμετοχές της Μ		80
Ενοποίηση συμμετοχών με ίδια κεφάλαια		
_____ 31/12/2010 _____		
Υποχρεώσεις συνδεδεμένων της Θ	60	
Απαιτήσεις συνδεδεμένων της Μ		60
Κλείσιμο υποχρεώσεων – απαιτήσεων συνδεδεμένων		
_____ 31/12/2010 _____		
Ομολογιακό Δάνειο της Θ	20	
Χρεόγραφα της Μ (Ομολογίες Θ)		20
Κλείσιμο Ομολογιακού δανείου με χρεόγραφα		

Ακολουθεί ο ενοποιημένος ισολογισμός.

Ενοποιημένος Ισολογισμός εταιριών Μ και Θ στις 31/12/2010

Πάγια	180	Μετοχικό κεφάλαιο	100
Αποθέματα	140	<u>Αποθεματικά</u>	<u>120</u>
Πελάτες	80	Ίδια Κεφάλαια	220
<u>Διαθέσιμα</u>	<u>90</u>	Προμηθευτές	60
		Γραμμάτια Πληρωτέα	40
		Ομολογιακό Δάνειο	60
		<u>Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις</u>	<u>110</u>
Σύνολο Ενεργητικού	490	Σύνολο Παθητικού	490

Κατά το έτος 2011 η εταιρεία «Μ» πούλησε εμπορεύματα κόστους 5.000€ στην «Θ» έναντι 7.000€ με πίστωση.

Άρα οι εγγραφές στο ημερολόγιο της μητρικής, ο νέος ισολογισμός και η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης θα έχουν ως εξής:

_____ 2011 _____	Χρέωση	Πίστωση
Απαιτήσεις συνδεδεμένων	7	
Πωλήσεις		7
Πώληση εμπορευμάτων σε συνδεδεμένη		
_____ 2011 _____		
Κόστος Πωληθέντων	5	
Αποθέματα		5
Μεταφορά Αποθεμάτων στα αποτελέσματα		

Ισολογισμός εταιρείας Μ στις 31/12/2011

Πάγια	100	Μετοχικό κεφάλαιο	100
Συμμετοχές	80	Αποθεματικά	120
Αποθέματα	85	<u>Κέρδη εις νέο</u>	<u>2</u>
Πελάτες	50	Ίδια Κεφάλαια	227
Απαιτήσεις Συνδεδεμένων	67	Προμηθευτές	50
Χρεόγραφα (Ομολογίες Θ)	20	Γραμμάτια Πληρωτέα	40
<u>Διαθέσιμα</u>	<u>50</u>	Ομολογιακό Δάνειο	50
		<u>Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις</u>	<u>90</u>
Σύνολο Ενεργητικού	452	Σύνολο Παθητικού	452

Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης μητρικής 2011:

Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης 2011	Μητρική
Πωλήσεις	7
Κόστος Πωληθέντων	(5)
Μεικτό κέρδος	2
Διάφορα έξοδα	0
Κέρδος χρήσης	2

Οι οικονομικές καταστάσεις και τα βιβλία της θυγατρικής αντίστοιχα:

_____ 2011 _____	Χρέωση	Πίστωση
Αποθέματα	7	
Υποχρεώσεις συνδεδεμένων		7
Αγορά εμπορευμάτων από συνδεδεμένη		

Ισολογισμός εταιρείας Θ στις 31/12/2011

Πάγια	80	Μετοχικό κεφάλαιο	60
Αποθέματα	57	Αποθεματικά	20
Πελάτες	30	Ίδια Κεφάλαια	80
<u>Διαθέσιμα</u>	<u>40</u>	Προμηθευτές	10
		Υποχρεώσεις Συνδεδεμένων	67
		Ομολογιακό Δάνειο	30
		<u>Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις</u>	<u>20</u>
Σύνολο Ενεργητικού	207	Σύνολο Παθητικού	207

Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης Θυγατρικής 2011:

Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης 2011	Θυγατρική
Πωλήσεις	0
Κόστος Πωληθέντων	0
Μεικτό κέρδος	0
Διάφορα έξοδα	0
Κέρδος χρήσης	0

Λογιστικές εγγραφές ενοποίησης χρήσης 2011:

_____ 31/12/2011 _____	Χρέωση	Πίστωση
Μετοχικό Κεφάλαιο της Θ	60	
Αποθεματικά της Θ	20	
Συμμετοχές της Μ		80
Ενοποίηση συμμετοχών με ίδια κεφάλαια		
_____ 31/12/2011 _____		
Υποχρεώσεις συνδεδεμένων της Θ	67	
Απαιτήσεις συνδεδεμένων της Μ		67
Κλείσιμο υποχρεώσεων – απαιτήσεων συνδεδεμένων		
_____ 31/12/2011 _____		
Ομολογιακό Δάνειο της Θ	20	
Χρεόγραφα της Μ (Ομολογίες Θ)		20
Κλείσιμο Ομολογιακού δανείου με χρεόγραφα		
_____ 31/12/2011 _____		
Κέρδη εις νέο της Μ	2	
Αποθέματα της Θ		2
Απαλοιφή κέρδους από πώληση		
_____		_____

Ακολουθεί ο ενοποιημένος ισολογισμός, ο οποίος είναι ίδιος με του 2010, καθώς στον όμιλο δεν υπήρξε καμία συναλλαγή με τρίτους για να επηρεάσει την οικονομική του θέση, παρά μόνο πώληση εμπορευμάτων μεταξύ των εταιρειών του ομίλου, το οποίο και θεωρείται μετακίνηση περιουσιακών στοιχείων καθώς επηρεάζονται μεμονωμένα οι ατομικές οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών.

Ενοποιημένος Ισολογισμός εταιριών Μ και Θ στις 31/12/2011

Πάγια	180	Μετοχικό κεφάλαιο	100
Αποθέματα	140	<u>Αποθεματικά</u>	<u>120</u>
Πελάτες	80	Ίδια Κεφάλαια	220
<u>Διαθέσιμα</u>	<u>90</u>	Προμηθευτές	60
		Γραμμάτια Πληρωτέα	40
		Ομολογιακό Δάνειο	60
		<u>Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις</u>	<u>110</u>
Σύνολο Ενεργητικού	490	Σύνολο Παθητικού	490

Ενοποιημένη κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης 2011:

Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης 2011	Μητρική	Θυγατρική	Ενοποιημένη Κ.Α.Χ. 2011
Πωλήσεις	7	0	0
Κόστος Πωληθέντων	(5)	0	0
Μεικτό κέρδος	2	0	0
Διάφορα έξοδα ³⁷	2	0	0
Κέρδος χρήσης	0	0	0

4.2 Η τεχνική της αναλογικής ενοποίησης

Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, σε ενοποίηση υπόκεινται μόνο τα στοιχεία του ισολογισμού της θυγατρικής κατά το ποσοστό που αυτά αναλογούν στη μητρική. Είναι λοιπόν λογικό ότι το ποσοστό συμμετοχής θα πρέπει να είναι

³⁷ Έγινε απαλοιφή του κέρδους από πώληση σε συνδεδεμένη επιχείρηση με την εγγραφή ενοποίησης

μικρότερο του 100% διότι σε αυτή την περίπτωση θα είχαμε ολική ενοποίηση. Έστω η μητρική εταιρεία «Μ», η οποία κατέχει το 60% του κεφαλαίου της θυγατρικής «Θ» και οι ισολογισμοί των δύο εταιρειών στις 31/12/2013 έχουν ως εξής:

Ισολογισμός εταιρείας Μ στις 31/12/2013

Πάγια	100	Μετοχικό κεφάλαιο	100
Συμμετοχές	48	<u>Αποθεματικά</u>	<u>60</u>
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	90	Ίδια Κεφάλαια	160
<u>Διαθέσιμα</u>	<u>50</u>	Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	48
		<u>Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις</u>	<u>80</u>
Σύνολο Ενεργητικού	288	Σύνολο Παθητικού	288

Ισολογισμός εταιρείας Θ στις 31/12/2013

Πάγια	80	Μετοχικό κεφάλαιο	60
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	50	<u>Αποθεματικά</u>	<u>20</u>
<u>Διαθέσιμα</u>	<u>40</u>	Ίδια Κεφάλαια	80
		Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	30
		<u>Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις</u>	<u>60</u>
Σύνολο Ενεργητικού	170	Σύνολο Παθητικού	170

Οι λογιστικές εγγραφές μερικής ενοποίησης έχουν ως εξής:

31/12/2013	Χρέωση	Πίστωση
Μετοχικό κεφάλαιο της Θ (60% x 60)	36	
Αποθεματικά της Θ (60% x 20)	12	
	Συμμετοχές της Μ	48

Ενοποίηση συμμετοχών με ίδια κεφάλαια

31/12/2013	Χρέωση	Πίστωση
Μετοχικό κεφάλαιο της Θ (40% x 60)	24	
Αποθεματικά της Θ (40% x 20)	8	
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Θ (40% x 30)	12	
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις της Θ (40% x 60)	24	
	Πάγια της Θ (40% x 80)	32
	Κυκλοφορούν ενεργητικό της Θ (40% x 50)	20
	Διαθέσιμα της Θ (40% x 40)	16

Κλείσιμο δικαιωμάτων μειοψηφίας θυγατρικής

Τα υπόλοιπα ποσά που μένουν μεταφέρονται στον ενοποιημένο ισολογισμό.

Ενοποιημένος Ισολογισμός εταιριών Μ και Θ στις 31/12/2013

Πάγια	148	Μετοχικό κεφάλαιο	100
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	120	<u>Αποθεματικά</u>	<u>60</u>
<u>Διαθέσιμα</u>	<u>74</u>	Ίδια Κεφάλαια	160
		Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	66
		<u>Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις</u>	<u>116</u>
Σύνολο Ενεργητικού	342	Σύνολο Παθητικού	342

4.3 Η τιμή κτήσης της συμμετοχής σε σχέση με τη λογιστική της αξία

Η τιμή κτήσης της συμμετοχής σε σχέση με την εσωτερική λογιστική της αξία και το ποσοστό της συμμετοχής παίζει σημαντικό ρόλο για να βρούμε τις μη ελέγχουσες συμμετοχές (δικαιώματα μειοψηφίας) καθώς και τις διαφορές ενοποίησης που θα προκύπτουν κατά την ενοποίηση των επιχειρήσεων. Στο παράδειγμα που εξετάσαμε παραπάνω είδαμε την περίπτωση όπου η αξία κτήσης της συμμετοχής ισούται με τη λογιστική αξία της θυγατρικής και δεν είχαμε διαφορές μειοψηφίας και το ποσοστό συμμετοχής ήταν 100% άρα δεν είχαμε και μη ελέγχουσες συμμετοχές.

4.3.1 Η αξία κτήσης της συμμετοχής είναι μεγαλύτερη από τη λογιστική της αξία

Στην περίπτωση των εξαγορών συμβαίνει πολύ συχνά το κόστος της εταιρείας που εξαγοράζεται να είναι μεγαλύτερο από τη λογιστική της αξία. Αυτό συμβαίνει συνηθέστερα στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Τα στοιχεία που εμφανίζονται στον ισολογισμό της θυγατρικής να μην ανταποκρίνονται στις τρέχουσες αξίες και να χρειάζεται να γίνει επανεκτίμηση των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού³⁸.
- Η πραγματική αξία απόκτησης της συμμετοχής είναι μεγαλύτερη από εκείνη που προκύπτει από τον ισολογισμό της εταιρείας διότι η εξαγοραζόμενη έχει αποκτήσει φήμη και πελατεία κατά την περίοδο λειτουργίας της.
- Ένας άλλος λόγος που μπορεί να προκαλεί αυτή τη διαφορά είναι η προσδοκία για πιο κερδοφόρα λειτουργία της επιχείρησης εξ' αιτίας εξωτερικών παραγόντων, όπως θα μπορούσε να είναι κάποιο τεχνολογικό επίτευγμα.

Έστω η μητρική εταιρεία «Μ» και η θυγατρική εταιρεία «Θ» έχουν τους κάτωθι ισολογισμούς (τα ποσά σε χιλ. €) και το ποσοστό συμμετοχής είναι 80% στο κεφάλαιο της «Θ».

Ισολογισμός εταιρείας Μ στις 31/12/2012

Πάγια	80	Μετοχικό κεφάλαιο	100
Συμμετοχές	50	<u>Αποθεματικά</u>	10
<u>Κυκλοφορούν Ενεργητικό</u>	30	Ίδια Κεφάλαια	110
		<u>Υποχρεώσεις</u>	50
Σύνολο Ενεργητικού	160	Σύνολο Παθητικού	160

Ισολογισμός εταιρείας Θ στις 31/12/2012

Πάγια	50	Μετοχικό κεφάλαιο	40
<u>Κυκλοφορούν Ενεργητικό</u>	10	<u>Αποθεματικά</u>	10
		Ίδια Κεφάλαια	50
		<u>Υποχρεώσεις</u>	10
Σύνολο Ενεργητικού	60	Σύνολο Παθητικού	60

Ίδια κεφάλαια «Θ»: 50.000€

³⁸ Πχ να έχουν γίνει αποσβέσεις στα πάγια της εταιρείας με μεγαλύτερους συντελεστές και να εμφανίζονται υποεκτιμημένα.

Ποσοστό συμμετοχής «Μ»: 80%

Η αξία συμμετοχής της μητρικής στα ίδια κεφάλαια της θυγατρική είναι 80% χ 50.000 = 40.000€ και η μητρική πλήρωσε για να αγοράσει το 80% της θυγατρικής 50.000€. Παρατηρούμε δηλαδή ότι πλήρωσε ένα ποσό μεγαλύτερο κατά 10.000€, το οποίο θα εμφανιστεί στον ενοποιημένο ισολογισμό στον λογαριασμό 16.91.00 «Ασώματες ακινητοποιήσεις – Χρεωστικές διαφορές ενοποίησης» σαν χρεωστική διαφορά ενοποίησης³⁹.

Δικαιώματα μειοψηφίας: 20% χ 50.000 = 10.000€

Εγγραφή ενοποίησης:

31/12/2012	Χρέωση	Πίστωση
Μετοχικό Κεφάλαιο της Θ	40	
Αποθεματικά της Θ	10	
Χρεωστική διαφορά ενοποίησης	10	
Συμμετοχές της Μ		50
Δικαιώματα μειοψηφίας		10

Ενοποίηση συμμετοχών με ίδια κεφάλαια

Ενοποιημένος ισολογισμός 31/12/2012:

Ενοποιημένος ισολογισμός εταιρειών Μ και Θ στις 31/12/2012

Πάγια	130	Μετοχικό κεφάλαιο	100
Χρεωστική Διαφορά Ενοποίησης	10	Αποθεματικά	10
<u>Κυκλοφορούν Ενεργητικό</u>	<u>40</u>	<u>Δικαιώματα Μειοψηφίας</u>	<u>10</u>
		Ίδια Κεφάλαια	120
		<u>Υποχρεώσεις</u>	<u>60</u>
Σύνολο Ενεργητικού	180	Σύνολο Παθητικού	180

³⁹ Άρθρο 103, παρ. 3, ν. 2190/1920

4.3.2 Η αξία κτήσης της συμμετοχής είναι μικρότερη από τη λογιστική της αξία

Εφόσον εξετάσαμε την περίπτωση της υπεραξίας και της χρεωστικής διαφοράς ενοποίησης, θα πρέπει να δούμε την αντίθετη περίπτωση, αυτή δηλαδή κατά την οποία η αξία της συμμετοχής είναι μικρότερη από τη λογιστική αξία του ποσοστού που κατέχουμε στη θυγατρική. Μερικές περιπτώσεις που συμβαίνει αυτό είναι οι παρακάτω:

- Τα στοιχεία που εμφανίζονται στο ενεργητικό του ισολογισμού της θυγατρικής να είναι υπερεκτιμημένα και τα στοιχεία του παθητικού αντίστοιχα υποεκτιμημένα με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται αυξημένα τα ίδια κεφάλαια. Έτσι λοιπόν, η θυγατρική θα πρέπει να προχωρήσει σε επανεκτίμηση των στοιχείων του ισολογισμού της και να αναπροσαρμόσει τις αξίες των περιουσιακών της στοιχείων.
- Κατά την απόκτηση της συμμετοχής μιας επιχείρησης υπάρχει περίπτωση να προκύψει κέρδος, αν τα ίδια κεφάλαια που εμφανίζονται στα βιβλία της θυγατρικής ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και αγοράσουμε πιο φθηνά λόγω αγοράς σε τιμή ευκαιρίας. Στην περίπτωση αυτή έχουμε τις πιστωτικές διαφορές ενοποίησης σύμφωνα με το Ε.Γ.Λ.Σ. και την αρνητική υπεραξία σύμφωνα με τα Δ.Λ.Π. Η διαφορά αυτή αντιμετωπίζεται με τη δημιουργία στον ενοποιημένο ισολογισμό ενός λογαριασμού ειδικού αποθεματικού.

Έστω η μητρική εταιρεία «Μ» και η θυγατρική εταιρεία «Θ» έχουν τους κάτωθι ισολογισμούς (τα ποσά σε χιλ. €) και το ποσοστό συμμετοχής είναι 80% στο κεφάλαιο της «Θ».

Ισολογισμός εταιρείας Μ στις 31/12/2013

Πάγια	80	Μετοχικό κεφάλαιο	100
Συμμετοχές	35	<u>Αποθεματικά</u>	<u>10</u>
<u>Κυκλοφορούν Ενεργητικό</u>	<u>35</u>	Ίδια Κεφάλαια	110
		<u>Υποχρεώσεις</u>	<u>40</u>
Σύνολο Ενεργητικού	150	Σύνολο Παθητικού	150

Ισολογισμός εταιρείας Θ στις 31/12/2013

Πάγια	60	Μετοχικό κεφάλαιο	40
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	10	Αποθεματικά	10
		Ίδια Κεφάλαια	50
		<u>Υποχρεώσεις</u>	<u>20</u>
Σύνολο Ενεργητικού	70	Σύνολο Παθητικού	70

Ίδια κεφάλαια «Θ»: 50.000€

Ποσοστό συμμετοχής «Μ»: 80%

Η αξία συμμετοχής της μητρικής στα ίδια κεφάλαια της θυγατρική είναι 80% x 50.000 = 40.000€ και η μητρική πλήρωσε για να αγοράσει το 80% της θυγατρικής 35.000€. Παρατηρούμε δηλαδή ότι πλήρωσε ένα ποσό μικρότερο κατά 5.000€, το οποίο θα καταχωρηθεί στον λογαριασμό 16.91.01 «Ασώματες ακινητοποιήσεις – πιστωτικές διαφορές ενοποίησης» σαν πιστωτική διαφορά ενοποίησης⁴⁰ και θα εμφανιστεί στα ίδια κεφάλαια του ενοποιημένου ισολογισμού και δεν υπόκεινται σε αποσβέσεις.

Δικαιώματα μειοψηφίας: 20% x 50.000 = 10.000€

Εγγραφή ενοποίησης:

31/12/2013	Χρέωση	Πίστωση
Μετοχικό Κεφάλαιο της Θ	40	
Αποθεματικά της Θ	10	
Συμμετοχές της Μ		35
Δικαιώματα μειοψηφίας		10
Πιστωτική διαφορά ενοποίησης		5
Ενοποίηση συμμετοχών με ίδια κεφάλαια		

Ενοποιημένος ισολογισμός 31/12/2013:

⁴⁰ Άρθρο 103, παρ. 3, ν. 2190/1920

Ενοποιημένος ισολογισμός εταιρειών Μ και Θ στις 31/12/2013

Πάγια	140	Μετοχικό κεφάλαιο	100
<u>Κυκλοφορούν Ενεργητικό</u>	<u>45</u>	Αποθεματικά	10
		Πιστωτική διαφορά ενοποίησης	5
		<u>Δικαιώματα Μειοψηφίας</u>	<u>10</u>
		Ίδια Κεφάλαια	125
		<u>Υποχρεώσεις</u>	<u>60</u>
Σύνολο Ενεργητικού	185	Σύνολο Παθητικού	185

4.4 Εξαγορές – συγχωνεύσεις

Όταν μία επιχείρηση εξαγοράζει μία άλλη υπάρχουν δύο περιπτώσεις που μπορεί να συναντήσουμε. Η εξαγοραζόμενη επιχείρηση να συγχωνευτεί από την επενδύτρια, με αποτέλεσμα να πάψει να υφίσταται η μία επιχείρηση και όταν η εξαγοραζόμενη επιχείρηση συνεχίζει να λειτουργεί αυτοτελή αλλά υπό τον έλεγχο της επενδύτριας. Όταν έχουμε απλή εξαγορά και η εξαγοραζόμενη συνεχίσει να λειτουργεί αυτοτελής τότε η αξία κτήσης των μετοχών εμφανίζεται στις συμμετοχές της μητρικής, ενώ όταν η εξαγοραζόμενη απορροφάται από την αγοράστρια τότε τα ίδια κεφάλαιά της μηδενίζονται με ακύρωση των μετοχών και παύει η ύπαρξη της εταιρείας με συνέπεια να μην συντάσσεται ενοποιημένος ισολογισμός και τα περιουσιακά της στοιχεία και οι υποχρεώσεις της, δηλαδή ενεργητικό και παθητικό αθροίζονται σε αυτά της μητρικής.

Στο λογιστικό χειρισμό της απόκτησης μιας επιχείρησης με εξαγορά αναφέρεται το Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης 3⁴¹ «Ενοποιήσεις επιχειρήσεων», το οποίο μας προσδιορίζει ποια είναι η αποκτώσα επιχείρηση, ποιο είναι το κόστος της απόκτησης και τι περιλαμβάνει, την αναγνώριση και τον προσδιορισμό της αξίας των

⁴¹ Grand Thornton, (2006), **Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης I.F.R.S.**, τόμος Γ', εκδόσεις Grand Thornton, Δ.Π.Χ.Π. 3, σελ 1342-1365

περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων και τέλος τον τρόπο αντιμετώπισης τυχόν υπεραξίας που μπορεί να προκύψει από την εξαγορά.

Σε μία εξαγορά επιχειρήσεων η αποκτώσα προσδιορίζεται όταν αποκτά την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου μιας άλλης επιχείρησης, εξασφαλίζει σε συμφωνία με άλλους τον έλεγχο της πλειοψηφίας των ψήφων, κατευθύνει την οικονομική και επιχειρηματική πολιτική με σύμβαση ή νόμο, ακόμα και αν κατέχει ποσοστό μικρότερο του 50% των ψήφων, διορίζει ή παύει την πλειονότητα των μελών του Δ.Σ. ή έχει τον έλεγχο ακόμα και αν κατέχει ποσοστό μικρότερο του 50% των ψήφων.

Το κόστος απόκτησης⁴² προσδιορίζεται από τα μετρητά ή ταμιακά ισοδύναμα που καταβλήθηκαν ή την εύλογη αξία κάθε περιουσιακού στοιχείου που μεταβιβάστηκε για την απόκτηση του ελέγχου κατά την ημερομηνία της απόκτησης. Το κόστος απόκτησης επιβαρύνουν και τα έξοδα που αφορούν άμεσα στην πραγματοποίηση της συγκεκριμένης απόκτησης όπως αμοιβές ελεγκτών, λογιστών και νομικών, οι οποίες έλαβαν μέρος στη διαδικασία της απόκτησης.

Σε περίπτωση που προκύψει υπεραξία από την απόκτηση επιχείρησης θα πρέπει αυτή να την αναγνωρίσει και να την εμφανίσει ως στοιχείο του ενεργητικού. Μετά την αρχική αναγνώριση, η υπεραξία δεν πρέπει να αποσβένεται αλλά να εξετάζεται ετήσια για τυχόν μειώσεις της αξίας της. Στην περίπτωση που το κόστος απόκτησης είναι μικρότερο, τότε η αποκτώσα θα πρέπει να υπολογίσει ξανά το κόστος της απόκτησης και να αναγνωρίσει απ' ευθείας στα αποτελέσματα οποιαδήποτε διαφορά παραμείνει.

⁴² Grand Thornton, (2006), **Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης I.F.R.S.**, τόμος Γ', εκδόσεις Grand Thornton, Δ.Π.Χ.Π. 3, σελ 1346-1347

5 Έμμεσες συμμετοχές

Έμμεση είναι η συμμετοχή, όταν μια εταιρεία «Μ» συμμετέχει σε μια εταιρεία «Θ₁» μέσω μιας άλλης εταιρείας «Θ», η οποία ελέγχει πλειοψηφικά την Θ₁. Με αυτό τον τρόπο η εταιρεία «Μ» συμμετέχει έμμεσα στην εταιρεία Θ₁.

Ας υποθέσουμε ότι η εταιρεία «Μ» συμμετέχει στην εταιρεία «Θ» με ποσοστό 90% και η εταιρεία «Θ» συμμετέχει στην «Θ₁» με ποσοστό 70%. Η εταιρεία «Μ» ελέγχει έμμεσα την «Θ₁» με ποσοστό 90% x 70% = 63%. Τα δικαιώματα στα ίδια κεφάλαια της «Θ₁» κατανέμονται ως εξής:

- 70% στην εταιρεία «Θ». Στο ποσοστό αυτό περιλαμβάνονται τα δικαιώματα της εταιρείας «Μ» με ποσοστό 63% και τα δικαιώματα μειοψηφίας (μη ελέγχουσες συμμετοχές) της «Θ» κατά 7% (10% x 70%).
- 30% δικαιώματα μειοψηφίας της «Θ₁» (μη ελέγχουσες συμμετοχές).

Στη συγκεκριμένη περίπτωση η εταιρεία «Θ» αποτελεί ταυτόχρονα μητρική της «Θ₁» και θυγατρική της «Μ». Η κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων πραγματοποιείται αρχικά μεταξύ των εταιρειών «Θ₁» και «Θ» και στη συνέχεια μεταξύ των «Θ» και «Μ». Ιδιαίτερη προσοχή κατά την ενοποίηση των έμμεσων συμμετοχών χρειάζεται να δοθεί στις διαφορές ενοποίησης και τα δικαιώματα μειοψηφίας που κρατούνται σε αθροιστικά σε ξεχωριστούς λογαριασμούς για τις δύο ενοποιήσεις και εμφανίζονται αθροιστικά στον ενοποιημένο ισολογισμό.

Έστω ότι στην παραπάνω περίπτωση οι ισολογισμοί των εταιρειών στις 31/12/2013 έχουν ως εξής:

$$M \text{ — } 90\% \text{ — } \rightarrow \Theta \text{ — } 70\% \text{ — } \rightarrow \Theta_1$$

Ενεργητικό	Εταιρεία «Μ»	Εταιρεία «Θ»	Εταιρεία «Θ ₁ »
Πάγια	90	90	90
Συμμετοχές	180	80	-
Κυκλοφορούν ενεργητικό	80	80	60
Σύνολο	350	250	150

Ενερ.			
Παθητικό	Εταιρεία «Μ»	Εταιρεία «Θ»	Εταιρεία «Θ ₁ »
Μετοχικό κεφάλαιο	200	140	80
Αποθεματικά	50	40	20
Υποχρεώσεις	100	70	50
Σύνολο Παθ.	350	250	150

Ενοποιούμε πρώτα την «Θ₁» με την «Θ»:

Τα ίδια κεφάλαια της «Θ₁» είναι 100 και το ποσοστό συμμετοχής της «Θ» 70%, άρα το 30% είναι τα δικαιώματα μειοψηφίας, δηλαδή 30.

31/12/2013	Χρέωση	Πίστωση
Μετοχικό Κεφάλαιο της Θ ₁	80	
Αποθεματικά της Θ ₁	20	
Διαφορές Ενοποίησης	10	
Συμμετοχές της Θ		80
Δικαιώματα μειοψηφίας		30
Ενοποίηση συμμετοχών με ίδια κεφάλαια		

Στη συνέχεια ενοποιούμε την εταιρεία «Θ» με την εταιρεία «Μ»:

Τα ίδια κεφάλαια της «Θ» είναι 180 και το ποσοστό συμμετοχής της «Μ» είναι 90%, άρα τα δικαιώματα μειοψηφίας είναι 10% χ 180 = 18.

31/12/2013	Χρέωση	Πίστωση
Μετοχικό Κεφάλαιο της Θ	140	
Αποθεματικά της Θ	40	
Διαφορές Ενοποίησης	18	
Συμμετοχές της Μ		180
Δικαιώματα μειοψηφίας		18
Ενοποίηση συμμετοχών με ίδια κεφάλαια		

Το σύνολο των διαφορών ενοποίησης από τις δύο εγγραφές είναι 10+18=28 χρεωστικό και το σύνολο των δικαιωμάτων μειοψηφίας είναι 30+18=48 πιστωτικό, άρα ο ενοποιημένος ισολογισμός έχει ως εξής:

Ενοποιημένος ισολογισμός εταιρειών Μ, Θ και Θ₁ στις 31/12/2013

Πάγιο	270	Μετοχικό κεφάλαιο	200
Χρεωστικές διαφορές ενοποίησης	28	Αποθεματικά	50
<u>Κυκλοφορούν Ενεργητικό</u>	<u>220</u>	<u>Δικαιώματα Μειοψηφίας</u>	<u>48</u>
		Ίδια Κεφάλαια	298
		<u>Υποχρεώσεις</u>	<u>220</u>
Σύνολο Ενεργητικού	518	Σύνολο Παθητικού	518

6 Επισήμανση σημαντικών διαφορών μεταξύ Ε.Γ.Λ.Σ. και Δ.Λ.Π. σχετικά με τις ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις – Συμπεράσματα

Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαίο για μία σύντομη αναφορά στις σημαντικότερες διαφορές μεταξύ ελληνικών και διεθνών προτύπων που εντοπίστηκαν και θεωρούνται άξια αναφοράς:

- Τα Δ.Λ.Π. θέτουν κριτήρια ύπαρξης ελέγχου μεταξύ των εταιρειών για να θεωρήσουν μια εταιρεία θυγατρική κάποιας άλλης και δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην ουσία του ελέγχου και λιγότερο σε ποσοτικά κριτήρια. Αντίθετα τα ελληνικά καθορίζουν συγκεκριμένα ποσοτικά κριτήρια που πρέπει να υφίστανται για να χαρακτηριστεί μια εταιρεία θυγατρική.
- Τα Δ.Λ.Π. θέτουν πολύ πιο αυστηρά κριτήρια στις περιπτώσεις εξαίρεσης από τη σύνταξη ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Στα ελληνικά πρότυπα για παράδειγμα εξαιρούνται από την ενοποίηση οικονομικών καταστάσεων όταν η δραστηριότητα της θυγατρικής διαφέρει σημαντικά από της μητρικής, κάτι το οποίο δεν εξαιρείται στα διεθνή.
- Σύμφωνα με το νόμο 2190/1920 προβλέπεται να υπάρχουν κάποιες παρατηρήσεις και επισημάνσεις στο προσάρτημα σε ότι αφορά τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις ενώ στα Δ.Λ.Π. υπάρχει πολύ μεγαλύτερη ανάλυση και αναφορά σε οτιδήποτε έχει να κάνει με την ενοποίηση εταιρειών ή τους λόγους εξαίρεσης ενοποίησης στις επεξηγηματικές σημειώσεις.
- Μια άλλη διαφορά που συναντάμε μεταξύ των δύο προτύπων έχει να κάνει με τον καθορισμό της ημερομηνίας ενοποίησης. Το Δ.Λ.Π. 27 ορίζει ότι για μια εταιρεία που αποκτάται για πρώτη φορά, τα αποτελέσματά της ενοποιούνται από την ημερομηνία απόκτησης μέχρι και την ημερομηνία κατάρτισης των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Στα ελληνικά πρότυπα η ενοποίηση γίνεται για όλη τη χρήση της θυγατρικής και όχι μόνο από την ημερομηνία απόκτησης.

Το νέο οικονομικό και επιχειρησιακό περιβάλλον, όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα, καθιστά ολοένα και πιο επιτακτική την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων, με σκοπό να αντέξουν στον έντονο ανταγωνισμό, να καταφέρουν να επιβιώσουν και τέλος να εδραιωθούν στους κλάδους τους οποίους δραστηριοποιούνται.

Η ανάγκη της ανάλυσης και του ελέγχου της χρηματοοικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων που αποτελούν ένα όμιλο, σαν σύνολο και όχι μεμονωμένα, αποτέλεσε την ανάγκη για σύνταξη ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων και είναι πολύ σημαντικά για την αξιολόγηση ενός ομίλου. Οι καταστάσεις αυτές συντάσσονται με σκοπό να είναι πιο ουσιώδεις και σημαντικές από τις επιμέρους οικονομικές καταστάσεις των εταιριών, γεγονός που τις καθιστά ένα χρήσιμο εργαλείο στα χέρια των μετόχων και των ενδιαφερόμενων τρίτων.

Βιβλιογραφία

- Grand Thornton, (2006), **Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης I.F.R.S.**, τόμος Β΄, εκδόσεις Grand Thornton, Αθήνα.
- Grand Thornton, (2006), **Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης I.F.R.S.**, τόμος Γ΄, εκδόσεις Grand Thornton, Αθήνα.
- Grand Thornton, (2007), **Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης I.F.R.S. Εξειδικευμένα Θέματα**, εκδόσεις Grand Thornton, Αθήνα.
- PricewaterhouseCoopers, **I.F.R.S. Manual Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα**, εκδόσεις PricewaterhouseCoopers, Αθήνα.
- Κάντζος Κ., (2013), **Ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις**, εκδόσεις Φαίδιμος, Αθήνα.
- Ροδοσθένους Μ., (2011), **Σημειώσεις στη Διεθνή και Ευρωπαϊκή Λογιστική Πρακτική και τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα**, Αθήνα.
- Αληφαντής Γ., (2003), **Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις Νομοθεσία και Πρακτική**, εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα.
- Χατζησταυράκης Μ., (2012), **Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α.) International Financial Reporting Standards (IFRS), Β΄ Μέρος**, εκδόσεις Ινστιτούτο εκπαίδευσης Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, Αθήνα.
- Βλάχος Χ. και Λουκά Λ., (2007), **Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα 2007**, εκδόσεις Global Training, Αθήνα.
- Γρηγοράκος Θ., (2005), **Ανάλυση – Ερμηνεία του Ελληνικού Λογιστικού Σχεδίου**, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.

Σχετικοί Δικτυακοί Τόποι

www.iasb.org

www.taxheaven.gr

<http://www.e-forologia.gr/cms/default.aspx>

Παράρτημα

Άρθρα του κωδικοποιημένου Ν. 2190/1920 σχετικά με την ενοποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Άρθρο 42ε

5.Ως συμμετοχές που καταχωρούνται στους λογαριασμούς της κατηγορίας «συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις», ορίζονται τα δικαιώματα συμμετοχής στο κεφάλαιο άλλων επιχειρήσεων, οποιασδήποτε νομικής μορφής, τα οποία αντιπροσωπεύουν ποσοστό τουλάχιστον 10% του κεφαλαίου των επιχειρήσεων αυτών και αποκτούνται με σκοπό διαρκούς κατοχής τους.

Οι συμμετοχές και οι απαιτήσεις και οι υποχρεώσεις σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις, καθώς και οι μετοχές της εταιρείας που κατέχονται από την ίδια (ίδιες μετοχές) σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά, καταχωρούνται μόνο στους λογαριασμούς που έχουν προβλεφθεί για τις περιπτώσεις αυτές στο υπόδειγμα ισολογισμού του άρθρου 42γ.

Για την εφαρμογή αυτού του Νόμου, συνδεδεμένες επιχειρήσεις είναι:

1. Οι επιχειρήσεις εκείνες μεταξύ των οποίων υπάρχει σχέση μητρικής επιχείρησης προς θυγατρική. Σχέση μητρικής επιχείρησης προς θυγατρική υπάρχει όταν μία επιχείρηση (μητρική):
 - 1.1. ή έχει την πλειοψηφία του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου μιας άλλης (θυγατρικής) επιχείρησης, έστω και αν η πλειοψηφία αυτή σχηματίζεται ύστερα από συνυπολογισμό των τίτλων και δικαιωμάτων που κατέχονται από τρίτους για λογαριασμό της μητρικής επιχείρησης,
 - 1.2. ή ελέγχει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου μιας άλλης θυγατρικής επιχείρησης ύστερα από συμφωνία με άλλους μετόχους ή εταίρους της επιχείρησης αυτής,
 - 1.3. ή συμμετέχει στο κεφάλαιο μιας άλλης επιχείρησης και έχει το δικαίωμα, είτε άμεσα, είτε μέσω τρίτων, να διορίζει ή να παύει την πλειοψηφία των μελών των οργάνων της διοίκησης της επιχείρησης αυτής (θυγατρικής),

1.4. ή ασκεί δεσπύζουσα επιρροή σε μια άλλη επιχείρηση (θυγατρική). Δεσπύζουσα επιρροή υπάρχει όταν η μητρική επιχείρηση διαθέτει, άμεσα, ή έμμεσα, δηλαδή μέσω τρίτων που ενεργούν για λογαριασμό της επιχείρησης αυτής, τουλάχιστον το 20% του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου της θυγατρικής και, ταυτόχρονα, ασκεί κυριαρχική επιρροή στη διοίκηση ή τη λειτουργία της τελευταίας.

Για την εφαρμογή των παραπάνω υποπεριπτώσεων στα ποσοστά συμμετοχής ή στα δικαιώματα ψήφου, καθώς και στα δικαιώματα διορισμού ή ανάκλησης που έχει η μητρική επιχείρηση, πρέπει να προστίθενται τα ποσοστά συμμετοχής και τα δικαιώματα κάθε άλλης επιχείρησης που είναι θυγατρικής της ή θυγατρική θυγατρικής της.

Για την εφαρμογή των παραπάνω υποπεριπτώσεων 1.1, 1.2, 1.3, και 1.4, από τα αναφερόμενα ποσοστά συμμετοχής ή δικαιώματα ψήφου πρέπει να αφαιρούνται εκείνα που απορρέουν από: (1) τις μετοχές ή τα μερίδια που κατέχονται για λογαριασμό άλλου προσώπου εκτός της μητρικής ή θυγατρικής επιχείρησης, ή (2) τις μετοχές ή τα μερίδια που κατέχονται για εγγύηση, εφόσον τα δικαιώματα αυτά ασκούνται σύμφωνα με τις οδηγίες που έχουν δοθεί, ή που κατέχονται για ασφάλεια δανείων που χορηγήθηκαν στα πλαίσια συνήθους επιχειρηματικής δραστηριότητας στον τομέα της χορήγηση δανείων, υπό τον όρο ότι αυτά τα δικαιώματα ψήφου ασκούνται προς όφελος του παρέχοντος την εγγύηση.

Για την εφαρμογή των παραπάνω υποπεριπτώσεων 1.1 και 1.2, από το σύνολο του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου των μετοχών ή εταιρειών της θυγατρικής επιχείρησης πρέπει να αφαιρούνται τα ποσοστά κεφαλαίου ή τα δικαιώματα ψήφου που απορρέουν από τις μετοχές ή μερίδια που κατέχονται, είτε από τη ίδια την επιχείρηση, είτε από θυγατρικές της επιχειρήσεις, είτε από πρόσωπο που ενεργεί στο όνομά του, αλλά για λογαριασμό των επιχειρήσεων αυτών.

2. Οι συνδεμένες επιχειρήσεις της προηγούμενης περίπτωσης 1, και κάθε μία από τις θυγατρικές ή τις θυγατρικές των θυγατρικών των συνδεμένων αυτών επιχειρήσεων.

3. Οι θυγατρικές επιχειρήσεις των προηγούμενων περιπτώσεων 1 και 2, άσχετα αν μεταξύ των θυγατρικών αυτών δεν υπάρχει απευθείας δεσμός συμμετοχής.
4. Οι συνδεδεμένες επιχειρήσεις των προηγούμενων περιπτώσεων 1, 2 και 3 και κάθε άλλη επιχείρηση που συνδέεται με αυτές με τις σχέσεις των διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 96.

Άρθρο 90

1. Κάθε επιχείρηση που διέπεται από το Ελληνικό δίκαιο, αν είναι μητρική σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περίπτ. α της παρ. 5 του άρθρου 42ε, υποχρεούται να καταρτίζει ενοποιημένους λογαριασμούς (ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις) και ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης.
2. Με την επιφύλαξη εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 97 και 99 η μητρική επιχείρηση και όλες οι θυγατρικές της επιχειρήσεις, καθώς και οι θυγατρικές των θυγατρικών της, ανεξάρτητα από την έδρα των θυγατρικών αυτών επιχειρήσεων, αποτελούν επιχειρήσεις υποκείμενες σε ενοποίηση. Για την εφαρμογή του παρόντος νόμου, ενοποίηση είναι η κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων και ενοποιημένης έκθεσης διαχείρισης, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού. Η μητρική επιχείρηση και όλες οι θυγατρικές επιχειρήσεις της αποτελούν υποκείμενες σε ενοποίηση όταν, είτε η μητρική επιχείρηση, είτε μία ή περισσότερες θυγατρικές της επιχειρήσεις έχουν την εταιρική μορφή της Ανώνυμης Εταιρείας ή της Εταιρείας Περιορισμένης Ευθύνης ή της ετερόρρυθμης κατά μετοχές Εταιρείας. Το προηγούμενο εδάφιο εφαρμόζεται επίσης και οσάκις, είτε η μητρική εταιρεία, είτε μία ή περισσότερες από τις θυγατρικές εταιρείες, έχουν την εταιρική μορφή της ομόρρυθμης εταιρείας ή της ετερόρρυθμης εταιρείας της παραγρ. 4 του άρθρου 50α του Ν. 3190/1955.
3. Οι θυγατρικές επιχειρήσεις της προηγούμενης παρ. 2 υποχρεούνται να παρέχουν τις αναγκαίες πληροφορίες προς τη μητρική τους.

Άρθρο 91

1. Απαλλάσσονται από την υποχρέωση του άρθρου 90 παρ. 1 οι μητρικές επιχειρήσεις της παρ. 4 του άρθρου 42α υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις, οι οποίες πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά:

α) Κατά τη διάρκεια της χρήσης δεν είχαν άμεση ή έμμεση ανάμειξη στη διοίκηση της θυγατρικής επιχείρησης.

β) Δεν άσκησαν το δικαίωμα ψήφου που συνδέεται με τη συμμετοχή κατά το διορισμό μέλους του διοικητικού, διαχειριστικού ή εποπτικού οργάνου της θυγατρικής επιχείρησης κατά τη διάρκεια της χρήσης, καθώς και των πέντε προηγούμενων χρήσεων, ή, σε περίπτωση άσκησης του δικαιώματος αυτού, η άσκηση ήταν αναγκαία για τη λειτουργία του διοικητικού, διαχειριστικού ή εποπτικού οργάνου της θυγατρικής επιχείρησης, με την προϋπόθεση ότι κανείς έταυρος ή μέτοχος που κατέχει την πλειοψηφία δικαιωμάτων ψήφου στη μητρική επιχείρηση, και κανένα μέλος των διοικητικών, διαχειριστικών ή εποπτικών οργάνων της επιχείρησης αυτής ή του μετόχου ή εταίρου της, που κατέχει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου, δεν συμμετέχει στα διοικητικά, διαχειριστικά ή εποπτικά όργανα της θυγατρικής επιχείρησης, και ότι τα κατά τον τρόπο αυτό διορισθέντα μέλη των οργάνων αυτών άσκησαν τα καθήκοντά τους χωρίς καμία ανάμειξη ή επιρροή της μητρικής επιχείρησης ή μιας από τις θυγατρικές της επιχειρήσεις.

γ) Έχουν χορηγήσει δάνεια μόνο σε επιχειρήσεις στις οποίες έχουν συμμετοχή. Αν έχουν χορηγηθεί δάνεια και προς άλλους δικαιούχους, τα δάνεια αυτά θα πρέπει να έχουν αποπληρωθεί μέχρι το τέλος της προηγούμενης χρήσης, και

δ) η απαλλαγή για κάθε επιχείρηση παρέχεται από τον Υπουργό Εμπορίου, έπειτα από εξακρίβωση ότι συντρέχουν οι προηγούμενες προϋποθέσεις.

2. Οι απαλλασσόμενες από την υποχρέωση του άρθρου 90 παρ. 1 επιχειρήσεις, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, απαλλάσσονται και από την υποχρέωση της περιπτ. β της παρ. 1 του άρθρου 43α.

Άρθρο 92

1. Με την επιφύλαξη εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 91, κάθε μητρική επιχείρηση απαλλάσσεται από την υποχρέωση του άρθρου 90 παρ. 1 όταν, κατά την ημερομηνία κλεισίματος του ισολογισμού της, το σύνολο των υποκείμενων σε ενοποίηση επιχειρήσεων δεν υπερβαίνει, με βάση τις

τελευταίες ετήσιες οικονομικές καταστάσεις τους, τα όρια των δύο από τα παρακάτω τρία κριτήρια:

- α. Σύνολο ισολογισμού 3.700.000 ευρώ, όπως αυτό προκύπτει από την άθροιση των στοιχείων Α μέχρι και Ε του ενεργητικού στο υπόδειγμα ισολογισμού που παραπέμπει το άρθρο 42γ,
- β. καθαρός κύκλος εργασιών 7.400.000 ευρώ,
- γ. μέσος όρος προσωπικού, που απασχολήθηκε κατά τη διάρκεια της χρήσης, 250 άτομα.

Οι παράγραφοι 7 και 8 του άρθρου 42α εφαρμόζονται αναλόγως και στην περίπτωση αυτής της διάταξης.

2. Για τον υπολογισμό των παραπάνω ορίων, των σχετικών με το σύνολο του ισολογισμού και τον καθαρό κύκλο εργασιών, επιτρέπεται να μη γίνεται, ούτε ο συμψηφισμός που προβλέπεται από το άρθρο 103 παρ. 1, ούτε η απάλειψη που προβλέπεται από το άρθρο 104 παρ. 3 περίπτ. α και β. Σε περίπτωση που γίνεται χρήση της διάταξης αυτής, τα όρια των δύο προηγούμενων κριτηρίων προσαυξάνονται κατά 20%.

3. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται όταν μία από τις υποκείμενες σε ενοποίηση επιχειρήσεις είναι εταιρεία της οποίας οι τίτλοι είναι εισηγμένοι προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά οποιουδήποτε κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 1 παράγραφος 13 της Οδηγίας 93/22/ΕΟΚ, σχετικά με τις επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών.

Άρθρο 93

1. Με την επιφύλαξη εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 91 και 92, κάθε μητρική επιχείρηση, που διέπεται από το ελληνικό δίκαιο και ταυτόχρονα είναι η ίδια θυγατρική επιχείρηση, απαλλάσσεται από την υποχρέωση του άρθρου 90 παρ. 1, εφόσον η μητρική της επιχείρηση διέπεται από το δίκαιο κράτους μέλους της Ε.Ο.Κ., στις εξής δύο περιπτώσεις:

- α) η μητρική επιχείρηση είναι κάτοχος όλων των μετοχών ή μεριδίων της απαλλασσόμενης επιχείρησης. Οι μετοχές ή τα μερίδια της επιχείρησης αυτής, που κατέχονται από τα μέλη των διοικητικών, διαχειριστικών ή εποπτικών

οργάνων, βάσει υποχρεώσεως από το νόμο ή το καταστατικό, δεν λαμβάνονται υπόψη,

β) η μητρική επιχείρηση κατέχει, τουλάχιστον, το 90% των μετοχών ή μεριδίων της απαλλασσόμενης επιχείρησης και οι λοιποί μέτοχοι ή εταίροι της τελευταίας επιχείρησης ενέκριναν την απαλλαγή.

2. Η απαλλαγή της προηγούμενης παραγράφου παρέχεται μόνο αν συντρέχουν σωρευτικά οι παρακάτω προϋποθέσεις:

α) Η απαλλασσόμενη επιχείρηση και, με την επιφύλαξη εφαρμογής των άρθρων 97 και 99, όλες οι θυγατρικές της επιχειρήσεις ενοποιούνται στις οικονομικές καταστάσεις ενός μεγαλύτερου συνόλου επιχειρήσεων, του οποίου η μητρική επιχείρηση διέπεται από το δίκαιο κράτους μέλους της ΕΟΚ.

β) οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της προηγούμενης περ. α, καθώς και η ενοποιημένη ετήσια έκθεση διαχείρισης του μεγαλύτερου συνόλου επιχειρήσεων, καταρτίζονται, από τη μητρική επιχείρηση του συνόλου αυτού, και ελέγχονται κατά το δίκαιο του κράτους μέλους της ΕΟΚ από το οποίο αυτή διέπεται,

γ) οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της πιο πάνω περ. α και η ενοποιημένη ετήσια έκθεση διαχείρισης της προηγούμενης περ. β, καθώς και το πιστοποιητικό ελέγχου του υπεύθυνου για τον έλεγχο αυτών των οικονομικών καταστάσεων, σε επίσημη μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα, υποβάλλονται από την απαλλασσόμενη επιχείρηση σε δημοσιότητα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 109, οι οποίες εφαρμόζονται αναλόγως,

δ) το προσάρτημα των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων της απαλλασσόμενης επιχείρησης πρέπει να περιέχει:

αα. τα στοιχεία της περ. ιε της παρ. 1 του άρθρου 43α,

ββ. μνεία της απαλλαγής από την υποχρέωση κατάρτισης ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων και ενοποιημένης έκθεσης διαχείρισης, και

γγ. τις παρακάτω πληροφορίες, που αφορούν στο σύνολο των επιχειρήσεων για τις οποίες η μητρική επιχείρηση απαλλάσσεται από την υποχρέωση κατάρτισης ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων:

- Αξία των πάγιων στοιχείων,
- Καθαρό κύκλο εργασιών,
- Αποτέλεσμα χρήσης και ίδια κεφάλαια, και
- Μέσο αριθμό του προσωπικού που απασχολήθηκε κατά τη χρήση.

Όταν δεν προβλέπεται η κατάρτιση προσαρτήματος από την απαλλασσόμενη επιχείρηση, η επιχείρηση αυτή καταρτίζει ειδικό έγγραφο, στο οποίο περιλαμβάνονται οι παραπάνω πληροφορίες τουλάχιστον. Το έγγραφο αυτό υποβάλλεται από την απαλλασσόμενη επιχείρηση σε δημοσιότητα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 109, οι οποίες εφαρμόζονται αναλόγως.

3. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται σε εταιρείες των οποίων οι τίτλοι είναι εισηγμένοι προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά οποιουδήποτε κράτους μέλους της Ε.Ο.Κ.

Άρθρο 94

1. Με την επιφύλαξη εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 91 και 92, σε περιπτώσεις που δεν προβλέπονται από την παρ. 1 του άρθρου 93, κάθε μητρική επιχείρηση, που διέπεται από το Ελληνικό δίκαιο και ταυτόχρονα είναι θυγατρική μητρικής επιχείρησης που διέπεται από το δίκαιο κράτους-μέλους της ΕΟΚ, απαλλάσσεται από την υποχρέωση του άρθρου 90 παρ. 1. Η απαλλαγή παρέχεται αν συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις του άρθρου 93 παρ. 2 και αν μέτοχοι ή εταίροι της απαλλασσόμενης επιχείρησης, οι οποίοι κατέχουν μετοχές ή μερίδια που αντιπροσωπεύουν το 10% τουλάχιστον του καλυφθέντος κεφαλαίου της επιχείρησης αυτής, δεν έχουν ζητήσει, το αργότερο έξι μήνες πριν από το τέλος της χρήσης, την κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

2. Η διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 93 εφαρμόζεται αναλόγως και στην περίπτωση της προηγούμενης παραγράφου 1.

Άρθρο 95

1. Με την επιφύλαξη εφαρμογής των άρθρων 91 και 92, κάθε μητρική επιχείρηση που διέπεται από το Ελληνικό δίκαιο και ταυτόχρονα είναι η ίδια

θυγατρική μητρικής επιχείρησης που δεν διέπεται από το δίκαιο κράτους-μέλους της ΕΟΚ, απαλλάσσεται από την υποχρέωση του άρθρου 90 παρ. 1, αν συντρέχουν σωρευτικά οι παρακάτω προϋποθέσεις:

α) Η απαλλασσόμενη επιχείρηση και, με την επιφύλαξη των άρθρων 97 και 99, όλες οι θυγατρικές της επιχειρήσεις, ενοποιούνται στις οικονομικές καταστάσεις ενός μεγαλύτερου συνόλου επιχειρήσεων.

β) Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της προηγούμενης περίπτωσης α και, ενδεχομένως, η ενοποιημένη ετήσια έκθεση διαχείρισης που μεγαλύτερου συνόλου επιχειρήσεων καταρτίζονται, σύμφωνα με τον παρόντα νόμο, οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις και ενοποιημένες εκθέσεις διαχείρισης.

γ) Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της πιο πάνω περίπτωσης α έχουν ελεγχθεί από ένα ή περισσότερα πρόσωπα που είναι αναγνωρισμένα για τον έλεγχο αυτό από το δίκαιο που διέπει την επιχείρηση που κατάρτισε αυτές τις οικονομικές καταστάσεις.

2. Το άρθρο 93 παρ. 1, παρ. 2 περιπτ. γ και δ και παρ. 3, καθώς και το άρθρο 94, ισχύουν και κατά την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου.

Άρθρο 96

1. Με την επιφύλαξη εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 90 έως και 94, κάθε επιχείρηση, που διέπεται από το Ελληνικό δίκαιο, υπόκειται σε ενοποίηση εφόσον:

α) Η επιχείρηση αυτή, καθώς και μία ή περισσότερες επιχειρήσεις με τις οποίες δεν συνδέεται με τις σχέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 42ε, παρ. 5 περιπτ. α, έχουν τεθεί υπό ενιαία διεύθυνση κατόπιν συμβάσεως που έχει συναφθεί με την πρώτη επιχείρηση ή σύμφωνα με όρους του καταστατικού τους, ή

β) Τα διοικητικά, διαχειριστικά ή εποπτικά όργανα της επιχείρησης αυτής, καθώς και μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων με τις οποίες δεν συνδέεται με τις σχέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 42ε παρ. 5 περιπτ. α, αποτελούνται κατά πλειοψηφία από τα ίδια πρόσωπα που ασκούν καθήκοντα κατά τη διάρκεια της χρήσης και μέχρι την κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

2. Η προηγούμενη παράγραφος 1 έχει εφαρμογή μόνο στην περίπτωση που μία ή περισσότερες επιχειρήσεις από τις αναφερόμενες στην παράγραφο αυτή έχουν μία από τις εταιρικές μορφές που προβλέπονται από την παρ. 2 του άρθρου 90.

3. Με την επιφύλαξη εφαρμογής των διατάξεων της παρακάτω παρ. 4, οι διατάξεις των άρθρων 43α παρ. 1 περίπτ. β εδάφιο δεύτερο, 90 παρ. 2 εδάφιο πρώτο και παρ. 3, 91, 92, 97 έως και 104, 105 παρ. 1, 3, 4 και 5, καθώς και των άρθρων 106 έως και 109, εφαρμόζονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις και στην ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης που προβλέπονται από την πιο πάνω παρ. 1. Όπου στις προηγούμενες διατάξεις αναφέρεται η μητρική επιχείρηση, θεωρείται ότι η αναφορά γίνεται στη μεγαλύτερη επιχείρηση. Κριτήριο για τον καθορισμό της μεγαλύτερης επιχείρησης αποτελεί το σύνολο ισολογισμού κάθε επιχείρησης από τις συγκρινόμενες, το οποίο υπολογίζεται όπως ορίζεται στην παρ. 6 του άρθρου 42α. Όλες οι μικρότερες επιχειρήσεις της παρούσας παραγράφου υποχρεούνται να παρέχουν τις αναγκαίες πληροφορίες στην επιχείρηση που, ως μεγαλύτερη, καταρτίζει τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

4. Με την επιφύλαξη εφαρμογής της διατάξεως του άρθρου 103 παρ. 5, τα κονδύλια "κεφάλαιο", "διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο", "διαφορές αναπροσαρμογής", "αποθεματικά", "αποτελέσματα εις νέον" και "αποτελέσματα χρήσεως", που πρέπει να περιληφθούν στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, αποτελούνται από τα σύνολα των επιμέρους κονδυλίων της κάθε μια από τις επιχειρήσεις της παρ. 1.

Άρθρο 97

1. Μία επιχείρηση μπορεί να μη συμπεριληφθεί στην ενοποίηση όταν παρουσιάζει επουσιώδεις ενδιαφέρον σε σχέση με το σκοπό του άρθρου 100 παρ. 3.

2. Όταν δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις, που εμπίπτουν στο κριτήριο της προηγούμενης παραγράφου, παρουσιάζουν συνολικά ουσιώδεις ενδιαφέρον σε σχέση με το σκοπό του άρθρου 100 παρ. 3, οι επιχειρήσεις αυτές πρέπει να περιλαμβάνονται στην ενοποίηση.

3. Μία επιχείρηση μπορεί να μην περιληφθεί στην ενοποίηση όταν συντρέχει μία ή περισσότερες από τις παρακάτω περιπτώσεις:

α) Αυστηροί και διαρκείς περιορισμοί θίγουν ουσιαστικά:

αα) Την άσκηση από τη μητρική επιχείρηση των δικαιωμάτων της στην περιουσία ή στη διαχείριση της προς ενοποίηση επιχείρησης, ή

ββ) την άσκηση της ενιαίας διεύθυνσης, όταν πρόκειται για επιχείρηση της παρ. 1 του άρθρου 96.

β) Οι απαραίτητες πληροφορίες για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τον παρόντα νόμο δεν είναι δυνατό να συγκεντρωθούν χωρίς δυσανάλογα έξοδα ή αδικαιολόγητες καθυστερήσεις.

γ) Οι μετοχές ή τα μερίδια της προς ενοποίηση επιχείρησης κατέχονται με αποκλειστικό σκοπό τη μεταγενέστερη μεταβίβασή τους.

Άρθρο 99

1. Όταν μητρική επιχείρηση που δεν ασκεί οποιαδήποτε βιομηχανική ή εμπορική δραστηριότητα κατέχει μετοχές ή μερίδια σε θυγατρική επιχείρηση βάσει κοινής συμφωνίας με μία ή περισσότερες επιχειρήσεις που δεν συμπεριλαμβάνονται στην ενοποίηση τότε η μητρική αυτή επιχείρηση, για την εφαρμογή του άρθρου 100 παρ. 3, μπορεί να μη περιληφθεί στην ενοποίηση.

2. Στην περίπτωση εφαρμογής της προηγούμενης παραγράφου 1, οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις της μητρικής επιχείρησης που δεν περιλαμβάνεται στην ενοποίηση επισυνάπτονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις που καταρτίζονται σύμφωνα με τον παρόντα νόμο. Στην περίπτωση αυτή, στο ενοποιημένο προσάρτημα της θυγατρικής γίνεται μνεία για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου 1.

3. Όταν γίνεται εφαρμογή της διάταξης της πιο πάνω παραγράφου 1, στο προσάρτημα των ετησίων οικονομικών καταστάσεων της μητρικής επιχείρησης που δεν περιλαμβάνεται στην ενοποίηση παρέχονται οι εξής πληροφορίες:

α) το ποσό οποιασδήποτε διαφοράς που προκύπτει, για τις συμμετοχές της παραγράφου 1 μεταξύ της κατά τα βιβλία λογιστικής αξίας τους και του ποσού των ιδίων κεφαλαίων των θυγατρικών επιχειρήσεων που αναλογεί σ' αυτές τις συμμετοχές. Η διαφορά αυτή υπολογίζεται άπαξ για κάθε συμμετοχή κατά την ημερομηνία που η συμμετοχή αυτή περιλαμβάνεται για πρώτη φορά στον ετήσιο ισολογισμό της απαλλασσόμενης επιχείρησης.

β) το ποσό που αντιστοιχεί στα αδιανέμητα κέρδη ή στις ζημίες που πραγματοποιήθηκαν μετά την ημερομηνία της προηγούμενης περίπτωσης α από τις θυγατρικές επιχειρήσεις ανάλογα με το ποσοστό συμμετοχής στο κεφάλαιό τους.

γ) το ποσό των τυχόν μερισμάτων που εισπράχθηκαν ή είναι απαιτητά κατά τη χρήση και

δ) μνεία των σχετικών λόγων που δικαιολογούν την απαλλαγή.

Όταν δεν προβλέπεται η κατάρτιση προσαρτήματος από την απαλλασσόμενη επιχείρηση, η επιχείρηση αυτή καταρτίζει ειδικό έγγραφο, στο οποίο περιλαμβάνονται οι παραπάνω πληροφορίες τουλάχιστον. Το έγγραφο αυτό, μαζί με τον ετήσιο ισολογισμό και το λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης της απαλλασσόμενης επιχείρησης υποβάλλονται από την επιχείρηση αυτή σε δημοσιότητα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 109, οι οποίες εφαρμόζονται αναλόγως.

Άρθρο 100

1. Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν:

- α. τον ενοποιημένο Ισολογισμό,
- β. τα ενοποιημένα Αποτελέσματα Χρήσεως,
- γ. τον ενοποιημένο Πίνακα Κίνησης Ιδίων Κεφαλαίων,
- δ. την ενοποιημένη Κατάσταση Ταμιακών Ροών,
- ε. το ενοποιημένο Προσάρτημα.

Τα έγγραφα αυτά αποτελούν ενιαίο σύνολο.

2. Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις πρέπει να καταρτίζονται με σαφήνεια και να ανταποκρίνονται στις σχετικές διατάξεις του παρόντος νόμου.

3. Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις πρέπει να εμφανίζουν την πραγματική εικόνα της περιουσιακής διάρθρωσης, της χρηματοοικονομικής θέσης, καθώς και των αποτελεσμάτων χρήσης του συνόλου των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση.

4. Όταν η εφαρμογή του παρόντος νόμου δεν αρκεί για τη διαμόρφωση της πραγματικής εικόνας κατά την έννοια της προηγούμενης παραγράφου, πρέπει να παρέχονται πρόσθετες πληροφορίες.

5. Αν, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η εφαρμογή οποιασδήποτε από τις διατάξεις των άρθρων 101 έως και 107 παρ. 1 και 2 έρχεται σε αντίθεση με τα

οριζόμενα από την παράγραφο 3, η διάταξη αυτή παρακάμπτεται προκειμένου να εμφανιστεί η κατά τη έννοια της παραγράφου 3 πραγματική εικόνα. Κάθε τέτοια παρέκκλιση πρέπει να αναφέρεται στο προσάρτημα, να αιτιολογείται επαρκώς και να παρατίθενται οι επιδράσεις της στην περιουσιακή διάρθρωση, στη χρηματοοικονομική θέση και στα αποτελέσματα χρήσης.

Άρθρο 101

1. Με την επιφύλαξη εφαρμογής των διατάξεων του παρόντος νόμου, που αναφέρονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, για την διάρθρωση αυτών των καταστάσεων εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των άρθρων 42β, 42γ, 42δ και 42ε. Κατά την εφαρμογή αυτή λαμβάνονται υπόψη οι αναγκαίες προσαρμογές που επιβάλλονται από τις ιδιομορφίες των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων σε σχέση με τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις.

2. Σε περίπτωση που, λόγω ειδικών περιστάσεων, η ενοποίηση των αποθεμάτων απαιτεί δυσανάλογα έξοδα, παρέχεται η δυνατότητα ομαδοποίησης των σχετικών λογαριασμών αποθεμάτων στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

Άρθρο 102

1. Τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση ενσωματώνονται ακέραια στον ενοποιημένο ισολογισμό (ολική ενοποίηση).

2. Τα έσοδα και τα έξοδα των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση ενσωματώνονται ακέραια στον ενοποιημένο λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης (ολική ενοποίηση).

Άρθρο 103

1. Οι λογιστικές αξίες (αξίες λογιστικών βιβλίων) των μετοχών ή μεριδίων στο κεφάλαιο των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση συμψηφίζονται με το ποσό των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων αυτών, το οποίο αναλογεί σ' αυτές τις μετοχές ή τα μερίδια.

2. Ο συμψηφισμός της προηγούμενης παραγράφου 1 γίνεται με βάση τις λογιστικές αξίες κατά την ημερομηνία κατά την οποία οι αναφερόμενες επιχειρήσεις περιλαμβάνονται για πρώτη φορά στην ενοποίηση, σύμφωνα με τον παρόντα νόμο. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται αναλόγως και στην περίπτωση απόκτησης των μετοχών ή μεριδίων σε επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση.

Οι διαφορές που προκύπτουν από τον παραπάνω συμψηφισμό καταχωρούνται, κατά το δυνατό, απ' ευθείας στα στοιχεία του ενοποιημένου ισολογισμού, στα οποία η τρέχουσα αξία είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη από την λογιστική τους αξία.

3. Το σύνολο των θετικών (χρεωστικών) και των αρνητικών (πιστωτικών) διαφορών, που παραμένουν μετά την εφαρμογή των παραγράφων 1 και 2, εμφανίζεται στον ενοποιημένο ισολογισμό σε ιδιαίτερο κονδύλι με τίτλο "διαφορές ενοποίησης". Για το λογιστικό χειρισμό του κονδυλίου αυτού ισχύουν τα εξής:

α) Αν είναι χρεωστικό, εμφανίζεται στην κατηγορία "λοιπές ασώματες ακινητοποιήσεις" (λοιπά άυλα πάγια στοιχεία) του ενοποιημένου ισολογισμού και αποσβένεται είτε εφάπαξ, είτε τμηματικά και ισόποσα, σε περισσότερες από μία χρήσεις, οι οποίες δεν είναι δυνατό να υπερβαίνουν τα πέντε (5) έτη.

Παρέχεται η ευχέρεια της άμεσης και εμφανούς αφαίρεσης του παραπάνω κονδυλίου απ' ευθείας από τα αποθεματικά του ενοποιημένου ισολογισμού.

β) Αν είναι πιστωτικό, εμφανίζεται στην κατηγορία "Ίδια κεφάλαια" του ενοποιημένου ισολογισμού και μπορεί να μεταφέρεται στα ενοποιημένα αποτελέσματα χρήσης, μερικώς ή ολικώς, μόνο:

(1) αν αντιστοιχεί κατά την ημέρα που αποκτήθηκαν οι μετοχές ή με τα μερίδια μιας από τις επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, σε πρόβλεψη δυσμενούς εξέλιξης των μελλοντικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης αυτής ή σε πρόβλεψη μελλοντικών δαπανών της, στο μέτρο που η πρόβλεψη αυτή έχει πραγματοποιηθεί, και (2) στο μέτρο που αντιστοιχεί σε πραγματοποιημένο κέρδος.

4. Οι διαφορές της προηγούμενης παραγράφου 3 και ο λογιστικός χειρισμός τους πρέπει να σχολιάζονται στο ενοποιημένο προσάρτημα. Ειδικότερα στο προσάρτημα αυτό, για κάθε άμεση ή έμμεση (μέσω θυγατρικών ή τρίτων) συμμετοχή, αναφέρονται χωριστά: (1) η αρχική, χρεωστική ή πιστωτική

διαφορά ενοποίησης και οι αποσβέσεις ή μεταφορές της, όπως τα ποσά αυτά διαμορφώθηκαν μέχρι το τέλος της προηγούμενης χρήσης, (2) οι μεταβολές των ποσών αυτών κατά την κλειόμενη χρήση και (3) τα σύνολά τους, όπως διαμορφώνονται στο τέλος της κλειόμενης χρήσης.

Στο ενοποιημένο προσάρτημα παρέχονται επίσης πληροφορίες για τις τυχόν αναμορφώσεις στοιχείων του ενοποιημένου ισολογισμού, που προβλέπονται από την παράγραφο 2.

5. Οι παράγραφοι 1, 2, 3 και 4 δεν εφαρμόζονται για τις μετοχές ή τα μερίδια στο κεφάλαιο της μητρικής επιχείρησης που κατέχονται, είτε από την ίδια, είτε από άλλη επιχείρηση που περιλαμβάνεται στην ενοποίηση. Αυτές οι μετοχές ή τα μερίδια εμφανίζονται στον ενοποιημένο ισολογισμό, ως "ίδιες μετοχές" ή "ίδια μερίδια", στην κατηγορία "χρεόγραφα".

6. Τα ποσά ιδίων κεφαλαίων που αναλογούν στις μετοχές ή τα μερίδια στο κεφάλαιο των ενοποιούμενων θυγατρικών επιχειρήσεων, που κατέχονται από πρόσωπα ξένα προς τις επιχειρήσεις οι οποίες περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, εμφανίζονται στον ενοποιημένο ισολογισμό, σε ιδιαίτερο κονδύλι με τον τίτλο "δικαιώματα μειοψηφίας" στην κατηγορίας "ίδια κεφάλαια".

7. Τα κέρδη ή οι ζημίες που αναλογούν στις μετοχές ή τα μερίδια στο κεφάλαιο των ενοποιημένων θυγατρικών επιχειρήσεων, που κατέχονται από πρόσωπα ξένα προς τις επιχειρήσεις οι οποίες περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, εμφανίζονται στο τέλος του ενοποιημένου λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης, σε ιδιαίτερο κονδύλι με τον τίτλο "Αναλογία μετοχών ή μεριδίων μειοψηφίας".

Άρθρο 104

1. Η κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, γίνεται σύμφωνα με τις αρχές των επομένων παραγράφων 2 έως και 9.

2. Οι μέθοδοι ενοποίησης δεν πρέπει να μεταβάλλονται από τη μία χρήση στην άλλη.

Παρεκκλίσεις από την προηγούμενη αρχή επιτρέπονται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, οπότε κάθε παρέκκλιση αναφέρεται και αιτιολογείται επαρκώς στο προσάρτημα, μαζί με εκτίμηση της επίδρασής της στην περιουσιακή διάρθρωση, στη χρηματοοικονομική θέση και στα αποτελέσματα του συνόλου των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση.

3. Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν την περιουσιακή διάρθρωση (ενεργητικό και παθητικό), την χρηματοοικονομική θέση και τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, σαν να πρόκειται για μία μόνο επιχείρηση. Ιδίως:

α) Οι υποχρεώσεις και οι απαιτήσεις μεταξύ των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση απαλείφονται από τους λογαριασμούς των ενοποιημένων ισολογισμών.

β) Τα έσοδα και τα έξοδα που προέρχονται από συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση απαλείφονται από τους λογαριασμούς των ενοποιημένων αποτελεσμάτων χρήσης.

γ) Τυχόν κέρδη και ζημίες από συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, τα οποία περιέχονται στη λογιστική αξία στοιχείων του ενεργητικού, απαλείφονται από τους λογαριασμούς του ενοποιημένου ισολογισμού και ενοποιημένων αποτελεσμάτων χρήσης.

Οι προηγούμενες απαλείψεις μπορεί να γίνονται αναλογικά, με βάση το ποσοστό συμμετοχής της μητρικής επιχείρησης στο κεφάλαιο κάθε μιας θυγατρικής που περιλαμβάνεται στην ενοποίηση.

4. Παρεκκλίσεις από τις διατάξεις της περίπτωσης γ της προηγούμενης παραγράφου 3 επιτρέπονται μόνο όταν οι σχετικές συναλλαγές έχουν γίνει σύμφωνα με τις συνήθειες συνθήκες της αγοράς και η απάλειψη των κερδών ή των ζημιών θα συνεπαγόταν δυσανάλογα έξοδα. Κάθε παρέκκλιση αναφέρεται στο ενοποιημένο προσάρτημα και, εφόσον έχει σημαντική επίδραση στην περιουσιακή διάρθρωση, στη χρηματοοικονομική θέση και στα αποτελέσματα του συνόλου των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση η επίδραση αυτή σχολιάζεται στο ίδιο προσάρτημα.

5. Παρεκκλίσεις από τις διατάξεις των περιπτώσεων α, β και γ της παραγράφου 3 επιτρέπονται μόνο όταν τα σχετικά ποσά είναι ασήμαντα σε σχέση με το σκοπό της παρ. 3 του άρθρου 100.

6. Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις καταρτίζονται με την ίδια ημερομηνία κλεισίματος των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων της μητρικής επιχείρησης.

7. Παρέκκλιση από τη διάταξη της προηγούμενης παραγράφου 6 επιτρέπεται σε περίπτωση που η ημερομηνία κλεισίματος του ισολογισμού των περισσότερων ή των σημαντικότερων επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται

στην ενοποίηση είναι διαφορετική από εκείνη της μητρικής. Κάθε τέτοια παρέκκλιση αναφέρεται και αιτιολογείται επαρκώς στο ενοποιημένο προσάρτημα. Επί πλέον, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την ενοποίηση ή να αναφέρονται στο ενοποιημένο προσάρτημα τα σημαντικά γεγονότα που αφορούν είτε την περιουσιακή διάρθρωση, είτε τη χρηματοοικονομική θέση, είτε τα αποτελέσματα χρήσης μιας επιχείρησης που περιλαμβάνεται στην ενοποίηση, τα οποία έχουν επέλθει μεταξύ της ημερομηνίας κλεισίματος του ισολογισμού αυτής της επιχείρησης και της ημερομηνίας με την οποία καταρτίζονται οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

8. Αν η ημερομηνία κλεισίματος του ισολογισμού μιας επιχείρησης που περιλαμβάνεται στην ενοποίηση προηγείται τουλάχιστον κατά τρεις μήνες από την ημερομηνία με την οποία καταρτίζονται οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, η επιχείρηση αυτή ενοποιείται με βάση ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις που καταρτίζονται με την ημερομηνία κατάρτισης των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

9. Αν η σύνθεση του συνόλου των επιχειρήσεων, που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, έχει μεταβληθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια της χρήσης, οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες με τις οποίες θα γίνεται δυνατή η σύγκριση των διαδοχικών ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

Άρθρο 105

1. Τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση αποτιμώνται με ομοιόμορφες μεθόδους και σύμφωνα με τους κανόνες αποτίμησης της παραγράφου 14 του άρθρου 42ε και των άρθρων 43 και 43γ.

2. Η επιχείρηση που καταρτίζει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις εφαρμόζει τις ίδιες μεθόδους αποτίμησης με εκείνες που εφαρμόζει για την κατάρτιση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεών της.

3. Όταν τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού, που πρόκειται να περιληφθούν στην ενοποίηση, έχουν αποτιμηθεί από περιλαμβανόμενες στην ενοποίηση επιχειρήσεις με μεθόδους διαφορετικές από εκείνες που εφαρμόζονται για την ενοποίηση, τότε τα στοιχεία αυτά πρέπει να αποτιμώνται εκ νέου σύμφωνα με τις μεθόδους αποτίμησης που χρησιμοποιούνται για την

ενοποίηση, εκτός εάν το αποτέλεσμα από τη νέα αυτή αποτίμηση είναι ασήμαντο σε σχέση με το σκοπό της παρ. 3 του άρθρου 100. Παρεκκλίσεις από την αρχή αυτή επιτρέπονται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Κάθε τέτοια παρέκκλιση αναφέρεται και αιτιολογείται στο ενοποιημένο προσάρτημα.

4. Στον ενοποιημένο ισολογισμό και τον ενοποιημένο λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης, λαμβάνεται υπόψη η τυχόν διαφορά που παρουσιάζεται κατά την ενοποίηση, ανάμεσα στο φόρο που βαρύνει τη χρήση και τις προηγούμενες χρήσεις, και στο φόρο που έχει ήδη καταβληθεί ή οφείλεται για τις χρήσεις αυτές, στο βαθμό που είναι πιθανό ότι θα προκύψει πραγματική επιβάρυνση φόρου για μια από τις ενοποιημένες επιχειρήσεις στο άμεσο μέλλον.

5. Σε περίπτωση που στοιχεία ενεργητικού που πρόκειται να περιληφθούν στην ενοποίηση αποτέλεσαν αντικείμενο εκτάκτων διορθώσεων της αξίας τους (προσθέτων αποσβέσεων ή εκτάκτων προβλέψεων) για φορολογικούς μόνο λόγους, τα στοιχεία αυτά πρέπει να περιλαμβάνονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις απαλλαγμένα από αυτές τις διορθώσεις. Παρέχεται η δυνατότητα της εμφάνισης των αναφερόμενων στοιχείων στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις χωρίς την απάλειψη των σχετικών διορθώσεων, με την προϋπόθεση ότι τα ποσά των διορθώσεων αυτών θα εμφανίζονται και θα αιτιολογούνται επαρκώς στο ενοποιημένο προσάρτημα.

Άρθρο 106

1. Στην περίπτωση που μία επιχείρηση που περιλαμβάνεται στην ενοποίηση ασκεί ουσιώδη επιρροή στη διαχείριση και στην οικονομική πολιτική μιας επιχείρησης που δεν περιλαμβάνεται στην ενοποίηση (συγγενής επιχείρηση), και στην οποία η πρώτη έχει συμμετοχή με την έννοια του πρώτου εδαφίου της παρ. 5 του άρθρου 42ε, αυτή η συμμετοχή περιλαμβάνεται σε ιδιαίτερο κονδύλι με τίτλο "Συμμετοχές σε συγγενείς επιχειρήσεις", το οποίο περιλαμβάνεται στην κατηγορία "Συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις" του ενοποιημένου ισολογισμού.

Με την επιφύλαξη εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 42ε παρ. 5 περίπτ. α. υποπ. δδ, τεκμαίρεται ότι μία επιχείρηση ασκεί ουσιώδη επιρροή σε μία άλλη επιχείρηση, όταν η παραπάνω συμμετοχή είναι ίση ή μεγαλύτερη από το 20% του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου των μετόχων ή των εταίρων της

άλλης επιχείρησης. Οι διατάξεις της περιπτ. α της παρ. 5 του άρθρου 42ε εφαρμόζονται αναλόγως και στην περίπτωση αυτή.

2. Κατά την πρώτη εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου, σε συμμετοχή σε συγγενή επιχείρηση, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο 1, η συμμετοχή αυτή περιλαμβάνεται στον ενοποιημένο ισολογισμό με τη λογιστική αξία που προκύπτει κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 6 του άρθρου 43. Η διαφορά μεταξύ αυτής της αξίας και του ποσού που αναλογεί στο ποσοστό των ιδίων κεφαλαίων που αντιπροσωπεύει η συμμετοχή αυτή καταχωρείται χωριστά στον ενοποιημένο ισολογισμό ή αναφέρεται στο ενοποιημένο προσάρτημα, με χωριστή μνεία ότι η σχετική συμμετοχή έχει αποτιμηθεί κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 6 του άρθρου 43 του παρόντος νόμου.

Η παραπάνω διαφορά για κάθε συμμετοχή υπολογίζεται κατά την ημερομηνία κατά την οποία η μέθοδος της παραγράφου αυτής εφαρμόζεται για πρώτη φορά στη συμμετοχή αυτή.

3. Στην περίπτωση που τα στοιχεία του ενεργητικού ή του παθητικού μια συγγενούς επιχείρησης έχουν αποτιμηθεί με μεθόδους διαφορετικές από εκείνες της παρ. 2 του άρθρου 105, τα στοιχεία αυτά, προκειμένου να υπολογιστεί η διαφορά που προβλέπεται από την προηγούμενη παράγραφο 2, μπορούν να αποτιμηθούν εκ νέου σύμφωνα με τις μεθόδους που εφαρμόζονται για την ενοποίηση. Εάν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής της διάταξης αυτής και δεν έγινε η νέα αυτή αποτίμηση, το γεγονός αυτό αναφέρεται στο ενοποιημένο προσάρτημα.

4. Η λογιστική αξία της παραγράφου 2 αυξάνεται ή μειώνεται με το ποσό της τυχόν μεταβολής που σημειώθηκε μέσα στη χρήση στα ίδια κεφάλαια κάθε συγγενούς επιχείρησης, στα οποία, για την εφαρμογή της διάταξης αυτής, περιλαμβάνονται και τα πληρωτέα μερίσματά της, στο μέτρο που αναλογεί στο αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής. Το ποσό της αύξησης ή μείωσης της παραπάνω λογιστικής αξίας εμφανίζεται σε ιδιαίτερο κονδύλι του ενοποιημένου λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης με τον τίτλο "κέρδη συμμετοχών σε συγγενείς επιχειρήσεις" ή "ζημίες συμμετοχών σε συγγενείς επιχειρήσεις", κατά περίπτωση.

5. Η λογιστική αξία της παραγράφου 2 μειώνεται επίσης κατά το ποσό των μερισμάτων που αναλογούν σε κάθε συμμετοχή σε συγγενή επιχείρηση του παρόντος άρθρου.

6. Οι απαλείψεις που προβλέπονται από τις διατάξεις της περιπτ. γ της παρ. 3 του άρθρου 104 πραγματοποιούνται και στην περίπτωση συμμετοχών σε συγγενείς επιχειρήσεις του παρόντος άρθρου, εφόσον τα απαιτούμενα για τις απαλείψεις αυτές στοιχεία είναι γνωστά ή μπορούν να συγκεντρωθούν. Οι διατάξεις των παρ. 4 και 5 του άρθρου 104 εφαρμόζονται αναλόγως.

7. Σε περίπτωση κατά την οποία μία συγγενής επιχείρηση καταρτίζει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται στα ίδια κεφάλαια που εμφανίζονται σ' αυτές τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

8. Όταν η συμμετοχή στο κεφάλαιο της συγγενούς επιχείρησης είναι επουσιώδης σε σχέση με το σκοπό της παρ.3 του άρθρου 100, επιτρέπεται η μη εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου.

9. Εφόσον η θετική (χρεωστική) διαφορά που αναφέρεται στην παρ. 2 δεν είναι δυνατό να καταχωρηθεί απευθείας σε κάποια κατηγορία στοιχείων ενεργητικού ή παθητικού του ενοποιημένου ισολογισμού, εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του άρθρου 103 παρ. 3 περίπτ. α.

Άρθρο 107

1. Εκτός από τις πληροφορίες και επεξηγήσεις που προβλέπονται από άλλες διατάξεις του παρόντος νόμου, στο προσάρτημα των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων (ενοποιημένο προσάρτημα) πρέπει να περιλαμβάνονται και οι ακόλουθες, τουλάχιστον, πληροφορίες:

α) Οι μέθοδοι που εφαρμόστηκαν για την αποτίμηση των διάφορων περιουσιακών στοιχείων που περιλαμβάνονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις και οι μέθοδοι υπολογισμού των αποσβέσεων και των προβλέψεων. Ειδικά, για τα περιουσιακά στοιχεία των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, που, για το σκοπό της ενοποίησης, δραχμική τους αξία προκύπτει από μετατροπή αξιών σε ξένα νομίσματα, πρέπει να αναφέρονται οι τρόποι μετατροπής που χρησιμοποιήθηκαν, προκειμένου τα στοιχεία αυτά να εκφραστούν σε δραχμές.

β) Για κάθε μία από τις επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση αναφέρονται:

αα) η επωνυμία και η έδρα

ββ) το ποσοστό του κεφαλαίου που κατέχεται στις επιχειρήσεις αυτές, εκτός της μητρικής, από επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση ή από πρόσωπα που ενεργούν στο όνομά τους αλλά για λογαριασμό αυτών των επιχειρήσεων, και

γγ) Ποια από τις σχέσεις της περιπτ. α της παρ. 5 του άρθρου 42ε ή της παρ. 1 του άρθρου 96 υπαγόρευσε την ενοποίηση.

γ) Για καθεμία από τις επιχειρήσεις που, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 97, δεν περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, πρέπει να παρέχονται οι πληροφορίες που προβλέπονται από τις υποπεριπτώσεις αα και ββ της προηγούμενης περίπτωσης β' και να εξηγούνται οι λόγοι εξαίρεσης αυτών των επιχειρήσεων, που αναφέρονται στο άρθρο 97.

δ) Για κάθε μία από τις επιχειρήσεις που είναι συγγενείς, με την έννοια της παρ 1 του άρθρου 106, με μία επιχείρηση που περιλαμβάνεται στην ενοποίηση, παρέχονται οι πληροφορίες που προβλέπονται από τις υποπεριπτώσεις αα και ββ της παραπάνω περίπτωσης β, καθώς και οι λόγοι της τυχόν εφαρμογής της διάταξης της παρ. 8 του άρθρου 106.

ε) Για καθεμία από τις επιχειρήσεις που δεν αναφέρονται στις προηγούμενες περιπτώσεις β', γ' και δ', στις οποίες οι επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση κατέχουν άμεσα ή μέσω τρίτων, που ενεργούν στο όνομα τους αλλά για λογαριασμό των επιχειρήσεων αυτών, ποσοστό μεγαλύτερο από 10% του κεφαλαίου τους αναφέρονται:

αα) η επωνυμία και έδρα,

ββ) το ποσοστό συμμετοχής στο κεφάλαιό της,

γγ) το συνολικό ποσό των ίδιων κεφαλαίων της, και

δδ) τα συνολικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές) της τελευταίας χρήσης για την οποία καταρτίστηκαν οικονομικές καταστάσεις της.

Οι παραπάνω πληροφορίες είναι δυνατό να παραλείπονται, όταν παρουσιάζουν επουσιώδες ενδιαφέρον σε σχέση με το σκοπό του άρθρου 100 παρ. 3. Επίσης, οι πληροφορίες που προβλέπονται από τις υποπεριπτώσεις γγ και δδ μπορεί να παραλείπονται, όταν η επιχείρηση στην οποία αναφέρονται: (1) δε δημοσιεύει ισολογισμό και (2) το σύνολο των

συμμετοχών σ' αυτή από επιχειρήσεις που προβλέπονται από την παρούσα περίπτωση, είναι μικρότερο από το 50% του κεφαλαίου της.

στ) Το συνολικό ποσό των υποχρεώσεων που εμφανίζονται στον ενοποιημένο ισολογισμό, οι οποίες λήγουν μετά από πέντε έτη, καθώς και το συνολικό ποσό των υποχρεώσεων που εμφανίζονται στον ενοποιημένο ισολογισμό, οι οποίες καλύπτονται με εμπράγματα ασφάλεια που έχει παρασχεθεί από περιλαμβανόμενες στην ενοποίηση επιχειρήσεις, με ένδειξη του είδους και της μορφής της ασφάλειας.

ζ) Το συνολικό ποσό των υποχρεώσεων που αναλήφθηκαν και δεν εμφανίζονται στον ενοποιημένο ισολογισμό, εφόσον η πληροφορία αυτή βοηθάει στην εκτίμηση της χρηματοοικονομικής θέσης του συνόλου των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση. Τυχόν υποχρεώσεις για συντάξεις ή προς συνδεδεμένες επιχειρήσεις που δεν περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, εμφανίζονται χωριστά.

ζα) Η φύση και ο επιχειρηματικός στόχος κάθε διακανονισμού που δεν περιλαμβάνονται στον ενοποιημένο ισολογισμό, καθώς και οι οικονομικές επιπτώσεις του διακανονισμού αυτού, υπό την προϋπόθεση ότι οι κίνδυνοι και τα οφέλη που προκύπτουν από τους εν λόγω διακανονισμούς είναι ουσιώδεις και κατά το βαθμό που η δημοσιοποίηση αυτών των κινδύνων ή οφελών είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση της οικονομικής θέσης των εταιρειών που συμπεριλαμβάνονται στην ενοποίηση, εκλαμβανομένων ως σύνολο.

ζβ) Οι πράξεις εξαιρουμένων των πράξεων εντός του ομίλου, που πραγματοποιούνται από τη μητρική εταιρεία ή από κάθε άλλη θυγατρική εταιρεία που συμπεριλαμβάνεται στην ενοποίηση, με συνδεδεμένα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των ποσών αυτών των πράξεων, της φύσης της σχέσης του συνδεδεμένου μέρους, καθώς και άλλων πληροφοριακών στοιχείων για τις πράξεις, τα οποία είναι απαραίτητα για την κατανόηση της οικονομικής θέσης των εταιρειών που συμπεριλαμβάνονται στην ενοποίηση και εκλαμβάνονται ως σύνολο, εφόσον οι πράξεις αυτές είναι ουσιώδεις και δεν έχουν πραγματοποιηθεί υπό τους συνήθεις όρους της αγοράς. Τα πληροφοριακά στοιχεία για τις μεμονωμένες πράξεις μπορούν να συναθροίζονται ανάλογα με τη φύση τους, εκτός εάν απαιτούνται χωριστά πληροφοριακά στοιχεία για την κατανόηση των επιπτώσεων των συναλλαγών

του συνδεδεμένου μέρους στην οικονομική θέση των εταιρειών που συμπεριλαμβάνονται στην ενοποίηση και εκλαμβάνονται ως σύνολο.

η) Ο ενοποιημένος κύκλος εργασιών, με την έννοια της περίπτ. α της παρ. 15 του άρθρου 42ε, με ανάλυση κατά κατηγορίες δραστηριοτήτων και κατά γεωγραφικές περιοχές, εφόσον αυτές οι κατηγορίες και αυτές οι περιοχές διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους από άποψη οργάνωσης των πωλήσεων και παροχής υπηρεσιών που εμπίπτουν στις συνήθεις δραστηριότητες του συνόλου των περιλαμβανόμενων στην ενοποίηση επιχειρήσεων.

θ) Ο μέσος όρος του προσωπικού που απασχολήθηκε κατά τη διάρκεια της χρήσης από τις επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, με ανάλυση κατά κατηγορίες. Επίσης, οι δαπάνες προσωπικού κατά τη χρήση, εάν αυτές δεν εμφανίζονται χωριστά στον ενοποιημένο λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης.

ι) Η έκταση επηρεασμού των ενοποιημένων αποτελεσμάτων χρήσης, σε περίπτωση που, είτε στην τρέχουσα χρήση είτε σε προηγούμενη χρήση, στη μέθοδο αποτίμησης, την οποία εφάρμοσαν οι επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, έγινε παρέκκλιση από τις αρχές των άρθρων 43 και 43γ για λόγους φορολογικών ελαφρύνσεων. Αν από την παρέκκλιση αυτή αναμένεται να προκύψουν, σε επόμενες χρήσεις, ουσιώδεις φορολογικές επιβαρύνσεις για το σύνολο των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, παρέχονται λεπτομερείς επεξηγήσεις.

ια) Η διαφορά φόρων που προκύπτει από την εφαρμογή της παρ. 4 του άρθρου 105, εφόσον η διαφορά αυτή είναι σημαντική και δεν εμφανίζεται στο σύνολό της, σε ιδιαίτερο κονδύλι του παθητικού του ενοποιημένου ισολογισμού.

ιβ) Τα ποσά που καταβλήθηκαν μέσα στη χρήση για αμοιβές στα μέλη διοικητικών, διαχειριστικών και εποπτικών οργάνων της μητρικής επιχείρησης για την άσκηση των καθηκόντων τους, τόσο στην μητρική επιχείρηση, όσο και στις θυγατρικές επιχειρήσεις της, καθώς και τις υποχρεώσεις που δημιουργήθηκαν ή αναλήφθηκαν για τους ίδιους λόγους για συντάξεις σε αποχωρήσαντα μέλη των προαναφερόμενων οργάνων. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να παρέχονται αθροιστικά κατά κατηγορία.

ιγ) Τα ποσά των προκαταβολών και πιστώσεων που δόθηκαν στα μέλη των διοικητικών, διαχειριστικών ή εποπτικών οργάνων της μητρικής επιχείρησης

από αυτήν ή από μία από τις θυγατρικές επιχειρήσεις, με μνεία του επιτοκίου, των βασικών όρων χορήγησης και των ποσών, που, ενδεχομένως, έχουν επιστραφεί. Επίσης, οι υποχρεώσεις που έχουν αναληφθεί για λογαριασμό των παραπάνω μελών υπό μορφή οποιασδήποτε εγγύησης. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να παρέχονται αθροιστικά κατά κατηγορία.

ιδ) Όταν η αποτίμηση των χρηματοοικονομικών μέσων έχει γίνει στην εύλογη αξία τους, πρέπει να γνωστοποιούνται:

- οι κύριες υποθέσεις στις οποίες βασίζονται τα υποδείγματα και οι τεχνικές αποτίμησης, εφόσον η εύλογη αξία έχει προσδιορισθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 43γ παράγραφος 4 στοιχείο β.

- ανά κατηγορία χρηματοοικονομικών μέσων, η εύλογη αξία, οι μεταβολές της αξίας που έχουν καταλογισθεί απευθείας στο λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσεως, καθώς και οι μεταβολές που έχουν περιληφθεί στο αποθεματικό εύλογης αξίας.

- για κάθε κατηγορία παράγωγων χρηματοοικονομικών μέσων, πληροφορίες για την έκταση και τη φύση αυτών, συμπεριλαμβανομένων των σημαντικών όρων και προϋποθέσεων που είναι δυνατό να επηρεάσουν το ποσό, το χρόνο και τη βεβαιότητα των μελλοντικών ταμειακών ροών.

- πίνακας που εμφανίζει την κίνηση κατά τη διάρκεια χρήσεως των μεταβολών σε εύλογες αξίες που έχουν καταχωρισθεί στα ίδια κεφάλαια.

ιε) Οποιοσδήποτε άλλες πληροφορίες που προβλέπονται από ειδικές διατάξεις της νομοθεσίας που ισχύει κάθε φορά ή που κρίνονται αναγκαίες για την επίτευξη των σκοπών της αρτιότερης πληροφόρησης των μετόχων, των εταίρων και των τρίτων και της παρουσίασης μιας πιστής εικόνας της περιουσιακής διάρθρωσης, της χρηματοοικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων χρήσης ενός συνόλου επιχειρήσεων, που συνδέονται μεταξύ τους με τις σχέσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 42ε.

ιστ) Όταν η αποτίμηση των χρηματοοικονομικών μέσων δεν έχει γίνει στην εύλογη αξία σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 43γ, πρέπει να γνωστοποιούνται:

- α) για κάθε κατηγορία παράγωγων χρηματοοικονομικών μέσων:

- αα) η εύλογη αξία αυτών των μέσων αν μπορεί να προσδιορισθεί σύμφωνα με μία από τις μεθόδους της παραγράφου 4 του άρθρου 43γ,

αβ) πληροφορίες για την έκταση και τη φύση αυτών των μέσων και
β) για τα πάγια χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία της παραγράφου 1 του άρθρου 43γ η λογιστική αξία των οποίων υπερβαίνει την εύλογη αξία τους, πρέπει να γνωστοποιούνται:

βα) η λογιστική αξία και η εύλογη αξία είτε των επιμέρους στοιχείων του ενεργητικού είτε των κατάλληλων ομάδων των επιμέρους στοιχείων,

ββ) οι λόγοι για τη μη μείωση της λογιστικής αξίας, καθώς και οι ενδείξεις που οδηγούν στην πεποίθηση ότι η λογιστική αξία αυτών των στοιχείων θα ανακτηθεί.

ιζ. Διακριτή παρουσίαση, στις σημειώσεις - προσάρτημα των οικονομικών καταστάσεων, των συνολικών αμοιβών που χρέωσε κατά το οικονομικό έτος ο νόμιμος ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο για τον υποχρεωτικό έλεγχο των ετήσιων λογαριασμών, των συνολικών αμοιβών που χρεώθηκαν για άλλες υπηρεσίες ελεγκτικής φύσεως, των συνολικών αμοιβών που χρεώθηκαν για υπηρεσίες φορολογικών συμβουλών και των συνολικών αμοιβών που χρεώθηκαν για λοιπές μη ελεγκτικές υπηρεσίες.

ΔΛΠ 27 Ενοποιημένες και ατομικές οικονομικές καταστάσεις (IAS 27 Consolidated and Separate Financial Statements)

Σκοπός και πεδίο εφαρμογής

Ο σκοπός του προτύπου είναι να ενισχύσει την καταλληλότητα, την αξιοπιστία και την συγκρισιμότητα των πληροφοριών που η μητρική εταιρεία παρέχει στις ατομικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις για έναν όμιλο που βρίσκεται κάτω από τον έλεγχό της. Το πρότυπο προσδιορίζει:

- Τις συνθήκες στις οποίες μια οντότητα πρέπει να ενοποιεί τις οικονομικές καταστάσεις μιας άλλης οντότητας (δηλαδή να είναι θυγατρική).
- Την λογιστική για τις αλλαγές του ποσοστού ιδιοκτησίας σε θυγατρική.
- Την λογιστική για την απώλεια ελέγχου σε μια θυγατρική.

- Τις πληροφορίες που μια οικονομική οντότητα πρέπει να γνωστοποιήσει ώστε οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να μπορούν να αξιολογήσουν τη φύση της σχέσης μεταξύ της μητρικής εταιρείας και των θυγατρικών της.

Ορισμοί

Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις είναι οι οικονομικές καταστάσεις ενός ομίλου που παρουσιάζονται ως οικονομικές καταστάσεις μιας ενιαίας οικονομικής οντότητας.

Όμιλος είναι μια μητρική εταιρεία και όλες οι θυγατρικές της.

Θυγατρική είναι μια οικονομική οντότητα που ελέγχεται από μία άλλη οικονομική οντότητα (γνωστή ως μητρική εταιρεία).

Έλεγχος είναι το δικαίωμα κατεύθυνσης των χρηματοοικονομικών και επιχειρηματικών πολιτικών μιας οικονομικής οντότητας, ούτως ώστε να λαμβάνονται οφέλη από τις δραστηριότητές της.

Παρουσίαση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων

Η μητρική εταιρεία πρέπει να ενοποιεί τις επενδύσεις της σε θυγατρικές. Υπάρχει μία περιορισμένη εξαίρεση στις οντότητες μη δημοσίου ενδιαφέροντος.

Διαδικασίες ενοποίησης

Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις θα καταρτίζονται χρησιμοποιώντας ομοιόμορφες λογιστικές πολιτικές για όμοιες συναλλαγές και γεγονότα, σε όμοιες συνθήκες. Ενδοομιλικά υπόλοιπα, συναλλαγές, έσοδα και έξοδα θα απαλείφονται πλήρως.

Κατά την κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, η οικονομική οντότητα συνενώνει τις οικονομικές καταστάσεις της μητρική εταιρείας και των θυγατρικών της γραμμή προς γραμμή, συναθροίζοντας τα όμοια περιουσιακά στοιχεία, τις υποχρεώσεις της, τα ίδια κεφάλαια, τα έσοδα και τα έξοδα.

Για να παρουσιάζουν οι οικονομικές καταστάσεις την χρηματοοικονομική πληροφόρηση για τον όμιλο, ωσάν να είναι μια ενιαία οντότητα, τηρούνται οι ακόλουθες διαδικασίες:

- Η λογιστική αξία της επένδυσης της μητρικής εταιρείας σε κάθε θυγατρική και η αναλογία της μητρικής στα ίδια κεφάλαια της κάθε θυγατρικής απαλείφονται (βλέπε Δ.Π.Χ.Α. 3, όπου περιγράφεται ο χειρισμός για κάθε προκύπτουσα υπεραξία).
- Προσδιορίζονται οι μη ελέγχουσες συμμετοχές (non – controlling interests) στα αποτελέσματα των ενοποιημένων θυγατρικών για την περίοδο αναφοράς.
- Οι μη ελέγχουσες συμμετοχές στα καθαρά περιουσιακά στοιχεία των ενοποιημένων θυγατρικών (δηλαδή στα ίδια κεφάλαια) προσδιορίζονται ξεχωριστά από το συμφέρον της μητρικής εταιρείας σε αυτά. Οι μη ελέγχουσες συμμετοχές στα καθαρά περιουσιακά στοιχεία της θυγατρικής αποτελούνται από:
 - i) Το ποσό των μη ελεγχουσών συμμετοχών κατά την ημερομηνία της αρχικής ενοποίησης, υπολογιζόμενο σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 3 (βλέπε ανωτέρω) και
 - ii) Μεριδίο τους επί των μεταβολών των ιδίων κεφαλαίων της θυγατρικής από την ημερομηνία της συνένωσης και μετά.

Οι μη ελέγχουσες συμμετοχές παρουσιάζονται στην ενοποιημένη οικονομική θέση στα ίδια κεφάλαια, ξεχωριστά από τα ίδια κεφάλαια των ιδιοκτητών της μητρικής εταιρείας. Τα αποτελέσματα και κάθε συστατικό στοιχείο των λοιπών συνολικών εσόδων λογίζονται στους ιδιοκτήτες της μητρικής εταιρείας και στις μη ελέγχουσες συμμετοχές. Τα συγκεντρωτικά συνολικά έσοδα λογίζονται στους ιδιοκτήτες της μητρικής εταιρείας και στις μη ελέγχουσες συμμετοχές, ακόμα κι αν αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι μη ελέγχουσες συμμετοχές να παρουσιάζουν έλλειμμα.

Μεταβολές στα ιδιοκτησιακά δικαιώματα χωρίς την απώλεια ελέγχου

Οι αλλαγές στα ιδιοκτησιακά δικαιώματα (ownership interest) της μητρικής χωρίς να απολεσθεί ο έλεγχος στη θυγατρική λογιστικοποιούνται ως συναλλαγές ιδίων κεφαλαίων – με τους ιδιοκτήτες με την ιδιότητά τους ως ιδιοκτήτες – και δεν προκαλούν κέρδη ή ζημιές στα αποτελέσματα.

Αλλαγή στα ιδιοκτησιακά δικαιώματα μπορεί να επέλθει όταν η μητρική πωλήσει μέρος της συμμετοχής της ή αγοράσει επιπλέον ποσοστό από αυτό που κατείχε, ή αν η θυγατρική αυξήσει το κεφάλαιό της χωρίς η μητρική να συμμετάσχει (ή το αντίστροφο) κλπ.

Έτσι οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ του ποσού με το οποίο η μη ελέγχουσα συμμετοχή προσαρμόζεται (μειώνεται ή αυξάνεται) και της εύλογης αξίας του ανταλλάγματος που δίδεται ή λαμβάνεται, αναγνωρίζεται κατευθείαν στην καθαρή θέση, χωρίς να περάσει από τα αποτελέσματα χρήσεως.

Απώλεια του ελέγχου

Κατά την ημερομηνία απώλειας του ελέγχου η μητρική αποαναγνωρίζει όλα τα περιουσιακά στοιχεία και τις υποχρεώσεις της θυγατρικής καθώς και οποιασδήποτε υπεραξίας είχε αναγνωρισθεί στην απόκτηση. Ανακατατάσσει επίσης όλα τα ποσά που είχαν αναγνωρισθεί στα λοιπά συνολικά έσοδα (δηλαδή κατευθείαν στην καθαρή θέση) σε σχέση με την εν λόγω θυγατρική, στα αποτελέσματα χρήσεως ή στα αποτελέσματα εις νέον ανάλογα (π.χ. αποθεματικό εύλογης αξίας από διαθέσιμα προς πώληση περιουσιακά στοιχεία ή αποθεματικό αναπροσαρμογής από επανεκτίμηση ακινήτων) ωσάν τα περιουσιακά στοιχεία που τα αφορούσαν να είχαν διατεθεί. Οποιοδήποτε κέρδος ή ζημιά που προκύπτει αναγνωρίζεται στα αποτελέσματα χρήσεως του ομίλου.

Τυχόν υπόλοιπο που απομένει από την επένδυση στη θυγατρική αποτιμάται στην εύλογη αξία του την ημερομηνία απώλειας του ελέγχου η οποία και θεωρείται αξία εκκίνησης για μεταγενέστερη επιμέτρηση σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 ή το ΔΛΠ 28 ή το ΔΛΠ 31 ανάλογα με το πώς αυτό έχει ταξινομηθεί.

Ατομικές οικονομικές καταστάσεις

Όταν μια οντότητα επιλέγει ή απαιτείται από την τοπική νομοθεσία να παρουσιάζει και ατομικές οικονομικές καταστάσεις, οι επενδύσεις σε θυγατρικές επιμετρούνται στο κόστος κτήσης ή σύμφωνα με το ΔΠΛ 39 σε αυτές τις ατομικές οικονομικές καταστάσεις.

Γνωστοποιήσεις

Μια οντότητα πρέπει να γνωστοποιεί τις πληροφορίες ώστε οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να μπορούν να αξιολογήσουν τη φύση της σχέσης μεταξύ της μητρικής εταιρείας και των θυγατρικών της.

Ημερομηνία έναρξης ισχύος

Το πρότυπο τροποποιήθηκε το 2008. Το τροποποιημένο πρότυπο μαζί με το αναθεωρημένο Δ.Π.Χ.Α. 3 (2008) εφαρμόζεται σε ετήσιες λογιστικές περιόδους που ξεκινούν την ή μετά την 1^η Ιουλίου 2009.